

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ИЖОДКОРЛАРИНИ Қўллаб-қувватлаш “Илҳом” ЖАМОАТ ФОНДИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ Тўғрисида

Жамиятимиз ҳаётида, ёш авлодни Ватанга муҳаббат, миллий ва умуминсоний қадриятлар руҳида тарбиялашда маданият, санъат ва оммавий ахборот воситаларининг ўрни ва аҳамияти тобора ортиб бораётганини ҳисобга олган ҳолда, мамлакатимиз ижодкор зиёлиларининг салоҳиятини тўлиқ рўйбга чиқариш учун уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ҳамда зарур шароит ва имконият яратиш, шунингдек, Ўзбекистон Бастакорлар уюшмаси, Ўзбекистон Бадий академияси ҳузуридаги Рассомлар ижодий бирлашмаси (кейинги ўринларда – Ўзбекистон Рассомлар ижодий бирлашмаси), Ўзбекистон Театр арбоблари уюшмаси ва Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмасининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги, Ўзбекистон Бастакорлар уюшмаси, Ўзбекистон Рассомлар ижодий бирлашмаси, Ўзбекистон Театр

арбоблари уюшмаси ва Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмасининг Ўзбекистон ижодкорларини қўллаб-қувватлаш “Илҳом” жамоат фондиди

(кейинги ўринларда – Фонд) ташкил этиш тўғрисидаги қарор қабул қилинсин.

2. Қўйидагилар Фонднинг асосий вазифалари этиб белгилансин:

Ўзбекистонда маданият, санъат ва журналистикани ривожлантириш учун маблағ ажратиш ва йўналтириш, бу борада тегишли дастур ва лойиҳаларни амалга ошириш;

Ўзбекистон Бастакорлар уюшмаси, Рассомлар ижодий бирлашмаси, Театр арбоблари уюшмаси ва Журналистлар ижодий уюшмасини моддий таъминлаш ва уларнинг фаолияти билан боғлиқ сарф-харажатларни молиялаштириш, мазкур уюшмалар аъзолари бўлган ва соҳани ривожлантиришга муносиб ҳисса

қўшган фахрийларга манзилли моддий ёрдам кўрсатиш;

Фонд томонидан молиялаштирилган муассасаларнинг моддий-техника базасини изчил мустаҳкамлаб бориш, унинг тасаруфидagi мулкни бошқариш, Фонд уставига белгиланган вазифаларни амалга оширишда маблағлардан мақсадли ва самарали фойдаланиш.

3. Ўзбекистон ижодкорларини қўллаб-қувватлаш “Илҳом” жамоат фондидининг ҳимойлик кенгаши таркиби 1-иловага мувофиқ;

Ўзбекистон ижодкорларини қўллаб-қувватлаш “Илҳом” жамоат фондидининг ташкилий тузилмаси 2-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2-бет

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

МАТБУОТ ВА АХБОРОТ СОҲАСИДА БОШҚАРУВНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ Тўғрисида

Мустақиллик йилларида мамлакатимизда оммавий ахборот воситалари, ноширлик ва матбаа фаолиятини ривожлантириш, сўз ва ахборот эркинлигини таъминлаш борасида 10 дан зиёд қонун ва 150 дан ортиқ қонуности ҳужжатлари қабул қилиниб, соҳада мустақам ҳуқуқий база яратилди.

Бугунги кунда юртимизда 1991 йилга нисбатан оммавий ахборот воситалари қарийб 4 мартага, наشريётлар 13 қарра ва матбаа корхоналари 12 баробарга кўпайиб, уларнинг моддий-техника базаси, кадрлар салоҳияти сезиларли даражада яхшиланди.

Айни вақтда оммавий ахборот воситалари ва наشريётлар фаолиятини мувофиқлаштириш, бу тармоқда миқдор кўрсаткичларини сифат кўрсаткичларига айлантириш, мамлакатимиз миллий медиа майдонида соғлом рақобат мўҳити, замонавий ахборот хизматлари бозорини шакллантириш, жойларда фаолият кўрсатаётган оммавий ахборот воситаларининг моддий-техника базаси ва кадрлар салоҳиятини мустаҳкамлаш масалалари долзарблигига эришилди.

Тахлиллар шунини кўрсатмоқдаки, матбуот ва ахборот соҳасида давлат сиёсатини амалга ошириш ва соҳага оид масалаларни ҳал этиш ваколати берилган Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги ўзига юқлатилган вазифаларни тўлиқ ва самарали амалга оширмаётгани боис бозор муносабатлари шароитида оммавий ахборот воситаларида услубий ёрдам кўрсатиш, уларнинг ишини принципал жиҳатдан кузатиш, баҳолаш, таҳлил қилиб бориш, зарур ҳолларда қўллаб-қувватлаш ёки иқтисодий, ҳуқуқий чораларни қўллаш каби амалий механизмларнинг таъсири деярли сезилмаяпти.

Бунинг оқибатида оммавий ахборот воситалари ва наشريётлар томонидан ўзининг низоми

таалабларига тўғри келмайдиган, миллий қадриятларимизга зид, гоҳий ҳамада матбаа сифати паст маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳолатларига йўл қўйилмоқда.

Оммавий ахборот воситалари ва матбаа корхоналарини рўйхатга олиш, ноширлик фаолиятини лицензиялаш ҳамда уларнинг фаолиятини мониторинг қилиш бўйича тегишли талаб ва нормативлар ахборот бозорининг бутунги ҳолатидан келиб чиққан ҳолда ишлаб чиқилмаган.

Бундай ҳолатларга нисбатан тегишли чораларни қўллаш масаласида Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлигининг роли ва таъсири деярли сезилмаяпти.

Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги фаолиятини тубдан такомиллаштириш, оммавий ахборот воситалари, ноширлик ва матбаачиликни янада ривожлантириш, замонавий ахборот бозорини шакллантириш ҳамда ахборот-кутубхона фаолияти борасидаги ишларни янги босқичга кўтариш мақсадида:

1. Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги (кейинги ўринларда – Агентлик деб юритилиши) оммавий ахборот воситалари, ахборот алмашиш, матбуот, ноширлик, матбаачилик, ахборот-кутубхона фаолияти соҳасидаги ягона давлат сиёсатини амалга оширувчи давлат бошқаруви органи этиб белгилансин.

2. Қўйидагилар Агентликнинг асосий вазифалари этиб белгилансин:

оммавий ахборот воситалари фаолиятига доир қонунчилик ижросини таъминлаш;

оммавий ахборот воситалари, ноширлик, матбаачилик ва ахборот-кутубхона фаолиятини ривожлантириш;

оммавий ахборот воситалари, ноширлик, матбаачилик ва ахборот-кутубхона фаолиятида қонун ҳужжатлари, давлат ва тармоқ стандартларига риоя этилиши, сўз ва ахборот эркинлиги кафолатларига риоя этилиши борасида мониторинг ва назоратни амалга ошириш;

2-бет

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ЖУРНАЛИСТЛАРИ ИЖОДИЙ УЮШМАСИ ФАОЛИЯТИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ Тўғрисида

Мамлакатимизда ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамияти барпо этишнинг муҳим шартини бўлган оммавий ахборот воситаларини ривожлантириш, уларнинг моддий-техника базаси ва кадрлар салоҳиятини мустаҳкамлаш, сўз ва матбуот эркинлиги, фикрлар хилма-хиллигига эришиш, фуқароларимизнинг ахборот олиш, ўз фикрини эркин ифода этиш борасидаги конституций ҳуқуқларини таъминлаш бўйича кенг қўламли ишлар амалга оширилди.

Айни вақтда, ҳозирги шиддатли ахборот замонида мамлакатимиздаги оммавий ахборот воситалари фаолиятини мувофиқлаштириш, уларга тегишли ижодий-услубий ёрдам ва кўмак бериш, журналистларнинг профессионал малакасини ошириш, уларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, ижтимоий-маиший шароитларини яхшилаш, соҳа учун кадрлар тайёрлаш борасида бир қатор долзарб муаммолар ўз ечимини кутиб турибди.

Бу йўналишда авваломбор Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси фаолиятини тубдан такомиллаштиришни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда.

Ана шу заруратдан келиб чиққан ҳолда ҳамда оммавий ахборот воситалари фаолиятини кенг қўллаб-қувватлаш, мулкчилик шаклидан қатъий назар, газета-журналлар, телерадиоканаллар, ахборот агентликлари ва Интернет наشريларида меҳнат қилаётган муаллифларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, уларни моддий ва маънавий рағбатлантириш, иш ва турмуш шароитларини яхшилаш, журналист кадрларнинг профессионал маҳоратини ошириш тизимини такомиллаштириш мақсадида:

1. Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмасини сақлаш, ходимларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш харажатлари, шунингдек, уюшманинг ва уюшмага қарашли бўлган Республика Миллий матбуот марказининг моддий-техника базасини ривожлантиришни молиялаштириш ман-

баси этиб Ўзбекистон ижодкорларини қўллаб-қувватлаш “Илҳом” жамоат фонди (кейинги ўринларда “Илҳом” жамоат фонди деб юритилади) маблағлари ва қонунчилик билан тақиқланмаган бошқа манбалар белгилансин.

Уюшманинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлардаги ҳудудий бўлиmlари ходимлари меҳнатига ҳақ тўлаш харажатлари Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетидан “Илҳом” жамоат фондида ажратиладиган бюджет маблағлари (субсидия) ҳисобидан қопланиши назарда тутилсин.

2. Тошкент шаҳар ҳокимлиги Уюшмани Тошкент шаҳар, Шайхонтоҳур тумани, Ислоҳ Каримов кўчаси, 16-А уйга жойлаштирилишини таъминласин.

3. “Ўзавтосаноат” акциядорлик компаниясининг Уюшмага хайрия асосида 1 та “Дамас” русумли автомашинасини ажратиб тўғрисидаги тақлифи маъқуллансин.

4. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари Уюшмага билан биргаликда эҳтиёжманд ва фаол журналистларни имтиёзли ипотека кредитлари асосида уй-жой ёки ер участкалари билан таъминлаш ишларини белгиланган тартибда йўлга қўйсин.

5. Ушбу қарорнинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазир А.Н.Арипов ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Х.М.Султонов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти
Тошкент шаҳри,
2017 йил 10 август

Ш.МИРЗИЁЕВ

Журналист сўзи – жамоатчилик эътиборида

2017 йилнинг иккинчи
чорагида оммавий ахборот
воситаларида эълон
қилинган танқидий-таҳлилий
материаллар ҳақида

Кейинги пайтда ҳаётимизда юз бераётган улкан ўзгариш ва янгиланишлар матбуот ва оммавий ахборот воситаларида тобора кенг акс эттирилмоқда. Газета ва журналларда эълон қилинаётган мақолалар, телерадиоканалларда эфирга узатилаётган кўрсатув ва эшитиришларда шакл ва мазмун янгилиги ва ранг-баранглигига эътибор кучайгани сезилмоқда.

Айниқса, Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг жойларда ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг бориши, амалга оширилаётган бунёдкорлик ва ободонлаштириш ишлари, йирик лойиҳалар билан танишиш, халқ билан мулоқот қилиш мақсадида вилоятлар, туман ва шаҳарларимизга ташрифи, шунингдек, иқтисодиёт, илм-фан, таълим-тарбия, тиббиёт, ҳуқуқни муҳофаза қилиш, ёшлар ҳаёти, диний қадриятлар, маънавият, адабиёт, санъат ва

маданият каби ғоят муҳим соҳалар ривожига бағишланган йирик анжуманлардаги чиқишлари асосида оммавий ахборот воситаларида ҳам танқидий таҳлил, воқеа-ҳодисалар шарҳига янгича, малакали ёндашув хусусиятлари кўзга ташланмоқда.

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри, туман ва шаҳарлардаги Халқ қабулхоналари ва Виртуал қабулхонаси фаолияти са-

марали иш олиб бораётгани туфайли бугунги кунда минглаб одамларнинг муносабатлари қонуний ҳал этилмоқда. Энг муҳими, фуқаронинг дардига қўлоқ тутиб, арз-додини тинглаб, муаммоларга ечим топадиган тизимнинг жорий этилиши одамларимизни ўз ҳуқуқ ва манфаатларини аниқлаб яшашга ўргатмоқда, уларнинг фикрлаш савияси, ҳуқуқий маданиятини оширмоқда.

Аммо, тан олиш керак, ҳамкасбларимиз ўртасида ҳануз юзаки фикрлаш, жойлардаги камчилик ва нуқсонларни рўйи рост кўрсатиш, уларнинг келиб чиқиш сабабларини таҳлил этиш, одамларни ўйлантираётган муаммо ва долзарб масалаларни ҳолис ва ҳаққоний ёритиш ўрнига, афсуски, ҳайбаракалчилик билан мавзунини енгил-ели тасвирлаш ҳолатлари кўзатилмоқда.

4-бет

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Матбуот ва ахборот соҳасида бошқарувни янада такомиллаштириш тўғрисида”ги Фармонида ШАРҲ

Мустақиллик йилларида мамлакатимизда матбуот ва оммавий ахборот воситаларини либераллаштириш ва ривожлантириш, сўз эркинлигини таъминлашга қаратилган, демократик талаб ва стандартларга тўла жавоб берадиган 10 га яқин қонун ҳужжатлари қабул қилиниб, бу борада мустақам ҳуқуқий база яратилган.

Ҳозирги кунда юртимизда 1500 дан зиёд оммавий ахборот воситаси фаолият кўрсатаётгани, уларнинг сафига яқинда қўшилиш, кечаю кундуз узлуксиз фаолият олиб бораётган “O‘zbekiston-24” телеканали ҳам миллий ахборот мак-

онида ўз муносиб ўрни ва ўз томошбинларини топиб бораётгани, Интернет – глобал тармоқда Uz доменили веб-сайтлар, ахборот порталлари сони 400 дан ортиб кетганини алоҳида таъкидлаш зарур.

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев яқинда мамлакатимиз ижодкор зиёлилари билан бўлган учрашувида адабиёт, санъат, маданият соҳасини янада ривожлантириш, бу борада иш самаралорлигини ошириш бутунги куннинг долзарб вазифаларидан бири эканлиги алоҳида эътибор қаратиб,

шу йўналишда қатор фармон ва қарорлар лойиҳаси тайёрланаётгани ҳақида тўхталиб ўтган эди. Ана шундай муҳим ҳужжатлардан бири – Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Матбуот ва ахборот соҳасида бошқарувни янада такомиллаштириш тўғрисида”ги Фармонида имзо чекилгани мазкур йиғилишда айтилган мақсад ва вазифалар ижросини таъминлаш бўйича ишлар қатъий изчиллик асосида олиб борилаётганини кўрсатади.

Маълумки, ҳар қандай давлатда демократик, ҳуқуқий, инсонпарвар жамият барпо этиш кўп

жиҳатдан оммавий ахборот воситалари, ноширлик, матбаа фаолиятининг даражасига боғлиқ. Бу борада мустақиллик йилларида Ўзбекистонда кенг қўламли ишлар амалга оширилди. Айниқса, сўз ва ахборот эркинлигининг таъминлангани, ижодкорларнинг эркин фикр юритиш имкониятига эга бўлгани соҳада ислохотларни амалга оширишга шароит яратди. Ўтган йиллар давомида соҳанинг моддий-техника асоси мустаҳкамланди, юқори малакали мутахассислар тайёрлашга алоҳида эътибор берилди.

2-бет

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ҚАРОРИ МАДАНИЯТ ВА САЊЪАТ ТАШКИЛОТЛАРИ, ИЖОДИЙ УЮШМАЛАР ВА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ, СОЊА ХОДИМЛАРИ МЕХНАТИНИ РАЊБАТЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ҚЎШИМЧА ШАРОИТЛАР ЯРАТИШГА ДОИР ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

Маданият ва санъат ташкилотлари, ижодий уюшмалар ва оммавий ахборот воситалари фаолиятини янада ривожлантириш, шу соҳада меҳнат қилаётган, ўзининг бадий, ижтимоий-сиёсий руҳдаги ижодий асарлари билан халқимиз маънавиятини юксалтириш, жамиятимизда тинчлик-осойишталик, ўзаро ҳамжиҳатлик ва меҳр-оқибат муҳитини мустаҳкамлашга муносиб ҳисса қўшаётган шоир ва ёзувчилар, рассомлар, маданият ва санъат ходимлари, журналистлар меҳнатини рағбатлантириш бўйича қўшимча шароитлар яратиш мақсадида:

1. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари шаҳарларда барпо этиладиган кўп квартиралар арзон уйлар ҳамда қишлоқ жойларда янгиланган намунавий лойиҳалар асосида барпо этилаётган арзон уй-жойларга муҳтож фуқаролар рўйхатини белгиланган тартибда шакллантиришда Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги, "Ўзбекино" Миллий агентлиги, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси, Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги тизимидаги ташкилотлар, Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси, Ўзбекистон Бадий академияси, Ўзбекистон композиторлари ва бастакорлари уюшмаси аъзолари ва ходимлари, жумладан, ушбу соҳалардаги истеъодли ва истиқболли ёшларнинг уй-жойга бўлган эҳтиёжи инобатга олинсин.

2. Қуйидагилар:

Илм-фан, адабиёт ва санъат асарлари нашр этилгани учун муаллифлик ҳақининг энг кам ставкалари — 1-иловага мувофиқ; оммавий ижро учун драматик, муסיқали ва муסיқали-драматик, адабий асарлар яратиш бўйича бюртмаларни бажаргани учун, ҳайкалтарошлик асарлари, тасвирий санъат асарлари яратгани, бадий лойиҳалаштириш ва конструкциялаш ишлари учун муаллифлик ҳақининг энг кам ставкалари, шунингдек, ушбу пул Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети маблағлари ҳисобидан тўланганида унинг энг юқори ставкалари — 2-иловага мувофиқ;

Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги, телевидение ва радио каналлари орқали бериладиган материаллар учун ҳақ тўлашнинг энг кам ставкалари — 3-иловага мувофиқ; кинофильмлар учун адабий сценарийлар, оригинал муסיқа ва қўшиқлар матнини яратгани учун муаллифлик ҳақининг энг кам ставкалари — 4-иловага мувофиқ; кинофильмлар учун маслаҳатлар бериш бўйича мутахассислар меҳнати ҳақ тўлашнинг энг кам ставкалари — 5-иловага мувофиқ; кинофильмлар постановкаси учун уларнинг бадий даражасига кўра суратла олиш гуруҳларининг ижодий ходимларига постановка қилгани учун тўланадиган ҳақининг энг кам ставкалари — 6-иловага мувофиқ тасдиқлансин ва 2018 йил 1 январдан бошлаб амалда қўйилсин.

Белгилансинки, муаллифлик ҳақи ва унга доир бошқа тўлов турларини ушбу қарорнинг 1—6-иловаларида белгиланган даражадан кам миқдорда тўлашга йўл қўйилмайди.

3. Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги, Молия вазирлиги, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси, Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги, «Ўзбекино» Миллий агентлиги, ижодий уюшмалар ҳамда муаллифлик ҳақи ва унга доир бошқа тўлов турларини Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети маблағлари ҳисобидан тўлайдиган ташкилотлар юқорида кўрсатиб ўтилган мақсадлар учун сарфланадиган харажатларни ҳар йили Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети параметрларида назарда тутилган бюджет маблағлари доирасида бўлишини қатъий таъминлансин.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ва Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг айрим қарорларида 7-иловага мувофиқ ўзгартиришлар киритилсин.

5. Ушбу қарорнинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А.Н.Арипов ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Х.М.Султонов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

Ш.МИРЗИЁЕВ

Тошкент шаҳри,
2017 йил 14 август

► ИҚТИДОР

Ўз соҳасини юксак даражага кўтара олган шифокорлар талайгина. Уларнинг ҳузурига беморлар оқиб келади, умид боғлашади. Беморига умид бера олган шифокор энг бахтли инсондир. Ёнгинамизда ўзининг муаммоларидан қутула олмай, ноумидлик гирдобиде яшаётганлар қанча. Ўзини енгиб, ўзгаларга яхшилик қилиш учун одам кучли ва билимли бўлиши керак.

К

ўлимдаги альбомни варақлар эканман, жарроҳликдан сўнг чиройли қиёфаларга кирган миннатдор чехраларни кўриб, шундай уйладим. Пластик жарроҳлик туфайли яшарганлар, тана нуқсонларидан қутулганлар, эҳтиёсизлик туфайли узилган тана аъзоларининг тикланиши — ҳаммаси ҳайратланарли.

Ҳозир эса, жарроҳ Шерали Норқўзиевнинг бир иш куни ҳақида ҳикоя қиламан. Уша куни шошилинч ёрдамдан кўнироқ қилишди: — Шерали Сафаралиевич, бир қўли узилиб тушган йигитни олиб келишди. Сизга олиб бораемиз!

— Фақат тезроқ келтиринглар, мен жарроҳлик хонасида кутаман!

Яшашига умид лаҳза сайин қайтаётган нафқорин йигитнинг ва унинг ота-онаси, қариндош уруғларининг кўнглидан кечаётган уйлари қоғозга туширишга қалам ожиз.

Билмадим, йигитнинг ҳаёлидан нималар кечди... Ҳали қўлларидан бир бор тутмаган севгилисининг ҳуркак нигоҳлари, ҳали елкасига кўтариб, ҳажта олиб боролмаган онасининг илтижоларими, ҳали қўлтиғига кириб оғирини енгиди қилиш, ўрнига чеки йўқ гаплар юклаган отасининг эгилган қаддими? Ҳамманинг ёлғиз умиди Яратгандан эди... Шошилиб жарроҳлик хонасига кириб кетган Шералини катта жанг кутарди. Яна пичоқлар ишта тушади, яна қон тўкилади... Стол устида ётган йигит ҳўшидан кетиб бўлган, бошига эгилганларнинг сўзларини ҳам эшитмайди.

Бу галги жанг бошқача, китобларда ёзилмаган, амалиётда қўрилмаган ҳолат. Ўн тўққиз ёшли йигитнинг қўли тирсаги пастидан чўрт узилиб кетган. Эҳтиётсиз уста йигит тахта кесаман деб, ўткир станокда қўлини узиб юборган. Ана, жонсиз қўл алоҳида, сув қозғола турибди. Дўхтир бу қўлни узилган жойига улаши керак, жонсиз қўл яшаб кетиши керак...

Томирларни улаш машаққатдан ўтиш ҳам дейлик, суякларни ҳам улаш керак. Мускуллар-чи, оддий қўз илғамайдиган асаб тоналари-чи, уларни жой-жойига қўйиш учун

неча йиллик тажриба керак, қанча билим керак, қайси устозларнинг дарсларию, қайси китобларнинг ўғитлари керак?! Ҳаммаси топишган чоғда ҳам бир неча соатдан бери эгасидан айру, ўлиб ётган аямта қўлга жон киритиб бўлармикин? Мияси яшин тезлигида, бармоқлари зарғарона ишляётган Шералининг эсига бир алабёчи дўстининг гапи тушди. Бир оғир жарроҳликдан чиқиб турган пайти эди. Дўсти: "Али сўзининг маъноси шер дегани. Шерали дегани — икки қарра шер демакдир", деди. Шу пайт эсига келган сўзни қаранг. Ҳозирги ҳолатда эса, тўртта шернинг жасорати ҳам камлик қилади.

Сабр гўзалдир, дер эди раҳматли бобоси Норқўзи табиб. Кичкина Шерали ҳаммаша босининг ёнида эди. Унинг ҳам зийрак, тиниб-тинчимас наварасига меҳри бўлакча эди. Шифо истаб табиб бобоси ҳузурига келганларнинг умид тўла нигоҳлари, сўнгра, даво топгач, ихлосу меҳр билан боқишлари, инсон боласига яхшилик қилиш завқи унинг ёш қалбига кун сайин муҳралиб бораётганини ўзи ҳам сезмасди.

Э! Нега аортдан келаятган қон тўхтамапти? Соат неча бўлайдикин? Тўрт соат бўпти, жарроҳлик бошланганига. Яна қанча давом этаркин? Столда, нарқозда узоқ ётган бемор-чидармикин? Нега жонсиз бўлакдаги мускулларнинг ранги ўзгарапти? 19 ёшли йигитнинг ҳаётга ташналигию, шифокорнинг билими қилиб келармикин? Эсига устози, профессор Крилов Виктор Соломоновичнинг гаплари тушди: "Энг муҳими, касалликка даво топилишига оғир дамларда ҳам, ҳеч ким ишонмаса ҳам, шифокор ишонини керак". Иккила-нишга вақт ҳам, ўрин ҳам йўқ! Ҳаммаси яхши бўлади! Мана, оқибатдан, ўз устанини излаётган қоннинг ҳам йўли тўсилди. Ҳаммаси яхши бўлади!

Ҳаммаси яхши бўлди! Шерали Норқўзиев аспирантурага ўқишга қабул қилинди. Жонкуяр, меҳрибон устози профессор Рауф Амировнинг ишончини оқлади.

Энди янги жойлар, бошқа одамлар, аммо ҳамма жойда ҳам илмнинг йўли битта. Изланишдан, интилишдан чарчамаслиги, ўзи танлаган йўлга сани доҳат, тоҳат керак. Устози,

Давлат мукофоти лауреати, профессор Виктор Соломонович Крилов раҳбарлигида изланди. Еттига ишга муаллифлик ҳуқуқини олди. Москвадан "Жигар циррозини жарроҳлик усулида даволаш" мавзусида номзодлик ишини ёқлаб қайтди. Устози уни ишонч билан, халқнинг дардида дармон излашдан толмайдиган шоғирлимансан, дея кузатиб қолган эди...

У 1998 йилда Самарқанд вилоят 1-сон бирлашган касалхонаси микрохирургия ва қон томирлар жарроҳлиги бўлими мудирлигига тайинланди. Бўлим раҳбари сифатида тана сегментларини реплантация қилиш, эркаклар ва аёллар бешуштлигини жарроҳлик усулида даволаш, тумға ва орттирилган косметик нуқсонларни тўғрилаш бўйича мураккаб жарроҳликларни амалга оширишга журъат қилди. Бўлим шифокорларининг обрўси орди, уларни сўраб келувчиларнинг, нажот истаб келувчиларнинг сони орди.

2008 йилдан 2012 йилгача Шерали Норқўзиев вилоят кўп тармоқли тиббиёт маркази бош врачининг жарроҳлик ишлари бўйича муовини бўлиб ишляди. Ўзининг тиниб-тинчимаслиги, фидоилиги каби хислатларини ҳамкасбларига ҳам юктирди. Марказнинг жарроҳлик бўлимида беморларга ихтисослаштирилган тиббий хизмат кўрсатиш сифатини яхшилаш, амалиётга янги технологияларни киритиш бўйича самарали ишларни амалга оширди. Раҳбарлик ишлари жуда кўп вақтини олар, янги гоғларини амалда синаб кўришга ҳам вақт қоларди. 2012 йилда, сеvimли ишга қайтди. У раҳбарлик қилаётган қон томирлари жарроҳлиги бўлимида уйқу, умуртқа артерияларида бажарилмаган мураккаб жарроҳликлар амалга оширилди бошладди.

Бир куни Шерали қўчада лаби атрофида бир килолар чамаси ортиқча эт осилиб турган эркакни учратиб қолди. Бечора қандай қилиниб гапирини, овқат ейини, одамлар назаридан қочишга уриниши қанчалар азоб. "Аха, менинг олдимга келинг, ортиқча этни олиб ташлайман", деди. Бемор

тузалтиси келса, табиб ўз ёғи билан келармиш, деб бежиз айтишмас экан-да. Жарроҳликдан сўнг, беморнинг ойнага қараб суюнишини, ўз нажоткорини алқашини айтмайсизми... Жарроҳлик столида ётган манави йигит ҳам, шундай суюнаرمىкин...

Нима бўляпти? Нега ҳаммаша жарроҳнинг айтганига қўнған томирлар бу гал ўжарлик қилаяпти? Шундай ҳолатда устозим нима қилган бўларди? Беморнинг ота-онаси, ҳамкасбларим менга умид қўзларини тикиб қолган эди останада. Нега томирларда қон юришиб кетмапти? Нима қилдим, нима қилолмадим экан? Тошкентда, Киевда, Москвада малака ошириш курсларида ўраганларим камлик қилдимикин? Бу ҳаёт тинимсиз ўраганишлардан иборат экан-да... Шунинг учун ҳам ҳақидеда "Бешикдан қабрчагача илм изла" дейилган экан-да.

Боболар бир сўзни

билмай айтмайди,

Пештоқларга оддий

суврат битмайди,

Йўлга тушган маролар

йўлдан қайтмайди,

Тўхтама, оҳуни қувалаётган шер!

Шу ҳолатга мос шёърини қарладир эшитган эди. Оху шаклидаги беморлиқни қувариб, етмишдан ортиқ илмий ишларини эълон қилди.

— Бировга меҳр, муҳаббат берсангиз, сиз ҳам жавобига муҳаббат olasиз, — дейди шифокоримиз. Ҳар бир шифо аҳли ўзининг яшаш тарзи билан намуна бўлиши керак.

Шунда сизга ишонувчилар қўнаяди. Ўн уч йил аввал инсулти олдим. (Ҳаёт учун ҳар куни бемор ёнида туриб курашишининг ўзи бўладими!) Ҳали ёшман, болаларимни ҳам оёққа қўлганим йўқ. Яшашим керак, деб мақсад қўйдим олдимга. Ҳар куни 10 километр пиёда юраман, иш жойимдан ташқари. Баландарбига билан шуғулланаман. Шифокор маслаҳатига амал қилишни ўзимдан бошлайман, — дейди Шерали.

Ва ниҳоят, томирлар врачини сўзига кўрди. Мана, қўлининг жонсиз бўлашига ҳам қон югурди. Тўхта, нега юрак уриши сустлашмоқда?!

Яхшиямки, сўзини тушунадиган ёрдамчилари бор. Устозининг ўргатганларини, унинг беморлар билан меҳрли муносабатларини тез англаб, тўхтаган жойидан олиб кетадиган қобилиятли шоғирларни бор. Бўлимда ишлайдиган Тўйчи Исмаилов, Фурақ Сафаров, Отабек Латипов каби жарроҳлар ишидан устози мамнун.

Бўлди! Беморни палатага олиш мумкин. Жарроҳлик етти ярим соат давом этди! Бу жарроҳлик тўғрисидаги гаплар эмас! Ҳали олдинда умид ва

таҳликага тўла тунлар, кунлар бор. Вируслар, совуқлар, нотўғри истеъмол қилинган бир қўлтум сув ҳам, қариндошларнинг бир оғиз умидсиз гапи ҳам, яшайдан умид узилган лаҳзалар ҳам беморнинг соғайишига ҳалақит бераверади. Шифокор беморини ҳаммасидан асраши керак. Кўксини, ақлини, билимини қалқон қилиши керак. Шифокор учун ҳали жанг тугамайди.

Шифокор учун ҳали жанг тугамайди. Жарроҳлик етти ярим соат давом этди. Шифохона бош врач би кам учрайдиган ишни интернетта берайлик, деди. Шерали Сафаралиевич рози бўлмади. Йигирма кун шошилма турайлик, деди. Беш кун ўтиб, қариндошлари умидсиз оҳангда сўради: Дўхтир, қўл ишлаб кетадими? Врач, ўзини босиб, Худо хоҳласа, деб қўяқолди.

— Одамзод фаровон яшагани сари, кам ҳаракатланишга мойил бўлади. Бу қон айланишини секинлаштиради. Қон айланиши бўлиб, миянинг фаолияти ўла бошлади, инсулти рўй беради. Ўзбекистонда бир йилда эллик мингта инсон инсулти бўлади. Унинг олдини олиш учун, бу хавф яқинлашиб билаёк, қон томирлар жарроҳлигини амалга ошириш керак. Шунда инсулти бўлмайди. Бир йилда 20 000 та, ҳеч қурса, 5000 та жарроҳликни амалга оширсак, шунча оилада қувонч, умид, бахт бўлади, — дейди Шерали Норқўзиев, режалари ҳақида сўраганимизда.

Бугун тонгда у кутган мўъжиза рўй берди! Жамшиднинг бармоқлари қимирлади! Узилган қўл яшади! Жарроҳлик етти ярим соат эмас, йигирма кунда тугади! Бировларга сўз ёшгани кўрсатмайдиган Шералининг кўзларидан ёш тўқирди! Жарроҳлик иши галаба қилди! Зеро, ҳаёт учун кураш кетаётган бу жангда Шерали ғолиб бўлди!

Ҳа, айтганча, ўша Жамшид қишлоқнинг энг сулув қизига уйланди. Тўйига Қон томирлари жарроҳлиги бўлимининг ҳамма ишчиларини таклиф қилиб кетди. Энг биринчи бўлиб, куёв йигитни бениқсон қилиб тўзатган, "Солиқни сақлаш аълочили" Шерали Норқўзиевга сўз берилди. Сўнг, сўнг... Жамшид бир ўлиб тирилган қўл билан шифокорига тўн ёпди. Келин боши ерга теккунча эгилиб турди.

Келин бола ихлос билан этилаверди, одамлар қарсақ чалаверди. Шифокор учун бундан ортиқ бахт борми!

Ҳосият БОБОМУРОВА,
Ўзбекистонда хизмат
кўрсатган маданият
ҳодими

► КҮН МАВЗУСИ

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан 2017—2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг учинчи йўналишида иқтисодиётни янада ривожлантириш ҳамда либераллаштиришга оид белгиланган чора-тадбирларнинг ҳаётга татбиқ этилиши, энг аввало, мамлакатимиз иқтисодий барқарорлигини таъминлаш, пировардида аҳоли фаровонлигини юксалтиришга хизмат қилиши билан аҳамиятлидир.

Биобарин, бутун замон, ҳар бир қарич ердан унумли фойдаланишга ҳаракат қилаётган ишбилармонни-кидир. Томорқасида экин экиб, ушбу полиз маҳсулотлари билан нафақат ўз оиласи оғирини енгил қилиш, балки қишлоқдошлари, юртдошлари билан улашиб, ҳамёнбоп маҳсулотлар етказаятган ишбилармонни хоҳ тадбиркор денг, хоҳ деҳқон, у ўз меҳнати билан озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашга ҳиссасини қўшмоқда.

Ўзбекистон Либерал-демократик партияси ташаббуси билан жойларда аҳоли томорқасида етиштирилаётган мева-сабзавот, полиз маҳсулотлари етиштириш, ташини, сақлаш, қайта ишлаш, экспортчи қорхоналарига сотиш бўйича керакли маслаҳат, тавсияларнинг берилаётгани ҳам шаҳар ва туман аҳолисининг тадбиркорлигининг мазкур йўналишида

фаолият олиб боришига катта туртки бўлмоқда.

Бутунги кунда ўз томорқаларида турли хил қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, хусусан, полиз экинлари, мева-сабзавотлар, боғдорчилик, чорвачилик, паррандачилик билан шуғулланиб келаётган аҳоли вакиллари катта даромад олиб, керак бўлса, экспортни йўлга қўйиш имкониятига эга бўлиш билан бирга ўз навабиде оила даромадини оширишга замин бўлмоқда.

Шу ўринда жорий йилнинг 21 июнида Мухтарам Президентимиз томонидан қабул қилинган "Маҳаллий экспорт қилувчи ташкилотларни янада қўллаб-қувватлаш ва ташқи иқтисодий фаолиятини тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарор айна мўшдо бўлди.

Қарорда, аввало, барча мева-сабзавот маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи

ТОМОРҚАНИЗ БОРМИ?

Бой бўлишга сизга нима тўсқинлик қилмоқда? чиларнинг ўз маҳсулотларини ташқи бозорларга мустақил етказиб беришнинг қўллаб-қувватлаш ва шу асосда "Ўзгрозэкспорт" АЖ монополиясини бекор қилиш назарда тутилган. Шу мақсадда 2017 йилнинг 1 июлидан бошлаб барча тадбиркорлик субъектларига янги мева-сабзавот маҳсулотлари, узум ва полиз маҳсулотларини тўловни олдиндан 100 фоиз амалга ошириш шарти билан тўғридан-тўғри шартномалар асосида экспорт қилиш ҳуқуқи берилди. Мазкур қарор билан ўз томорқаларидан фойдаланаётган деҳқонларга

Таъкидлаш жоизки, ушбу чоралар мева-сабзавот маҳсулотларининг экспортини кенгайтириш билан биргаликда деҳқон ва фермер хўжалиқларини ташқи бозорларда талаб юқори бўлган маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажмини кўпайтириш, ер ресурсларидан самарали фойдаланиш, шу жумладан, тақририй экинлар экин ҳисобига қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари қилиш, даромадларини ошириш, оиласининг моддий фаровонлигини кўтаришлари мумкин бўлади, қўшимча валюта тушумлари эса қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва уларни чуқур қайта ишлаш бўйича янги лойиҳаларни инвестициялаш учун имконият яратди.

Бутун юртошимиз томонидан илгари сурилаётган кичик иссиқхоналар ташкил этиш, 100-200 бош парранда боқиш, ёнғоқ кўчатларини экиш ва парваришлаш гоғлари ҳам амалда ўз ибодитини топмоқда. Мазкур жараёнларни жадаллаштириш, уларга яқиндан қўмак бериш бора-бора тижорат банклари томонидан ҳам бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, ўтган 2016 йилда оилавий тадбиркорлик ва хунарамандчиликни ривожлантириш бўйича банклар томонидан жами 376 миллиард 167 миллион сўм миқдорда кредитлар ажратилган. Лекин банклар томонидан ўтган йилги бундай қўллаб-қувватлаш ҳозирги кун талабига жавоб берадиган даражада эмас, деган ўринли савол туғилади. Чунки бутунги кунда қишлоқларимизда шахсий томорқалардан фой-

даланиш, деҳқон хўжалиқларини юритиш, мавжуд ер участкаларидан самарали ва оқилона фойдаланиш ва улардан юқори даромад олиш бўйича замонавий технология ва тажрибаларни тарғибот қилиш ҳамда тарқатиш бўйича кент қўлмил ишлар олиб боришмоқда.

Айниқса, давлатимиз раҳбарининг 2017 йил 12 июлдаги Олий Мажлис палаталари, сиёсий партиялар ҳамда Ўзбекистон экологик ҳаракати вакиллари билан янги шаклда ўтказилган учрашувларида сиёсий партиялар фаолиятига асосланган танқидий фикрлари ва белгиланган берган устувор вазифаларидан келиб чиқиб, барча сиёсий партиялар ўзларининг дастурий вазифаларини тубдан қайта кўриб чиқдилар. Шу жумладан, Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати — Ўзбекистон Либерал-демократик партияси ҳам ўзининг олиб бораётган ишларини бутунлай қайта кўриб чиқди. Қилинаётган ишларни қозғола эмас амалда самарадорлигини таъминлашни олдинта мақсад қилиб олди.

Бугун аҳоли учун ўз томорқаси сердаромад олиш манбаи экан, бу борада партиямиз аҳолига ўз томорқасида маҳсулот етиштириш учун қўмақлош, вужудга келаятган муаммоларни ечишда уларнинг энг яқин ёрдамчисига айланмоғи лозим.

Шухрат ШАРАФУТДИНОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Қонунчилик
палатаси депутаты

Журналист сўзи — жамоатчилик эътиборида

2017 йилнинг иккинчи чорагида оммавий ахборот воситаларида эълон қилинган танқидий-таҳлилий материаллар ҳақида

«Бошланғич 1-бетда»

Албатта, жорий йилнинг иккинчи чорагида матбуот нашрлари, телекўрсатув ва радиоэшиттиришларда халқимизни ташвишлантираётган муаммолар бўйича долзарб чиқишлар кўпайганини ижобий баҳолаш лозим.

Чунинчи, ҳудудларда учраётган муаммолар, уларнинг ечимлари юзасидан билдирилаётган фикр-мулоҳазалар ва таклифлар, одамларнинг ўй-кечинмалари, орзу-интилишлари, уларни қизиқтираётган масалалар кўпайиб нашлаб чиқаришнинг асосий қисми бўлиб кетган. Бундай салмоқли чиқишлар нафақат марказий, балки вилоят, туман газеталарида ҳам ўз аксини топаётгани, энг муҳими, уларда мавжуд муаммоларга ҳолис баҳо бериш принципи устувор экани — ижобий ҳолат.

Шу нуктага назардан таҳлил қилдиган бўлсак, «Ўзбекистон овози» газетасининг фуқаролар мурожаати билан ишлаш тажрибаси, айниқса, диққатга сазовордир. Газетада «Бизга ёздилар», «Бир хат изидан», «Журналист суриштируви» каби руҳлар остида мунтазам эълон қилинаётган таҳлилий-танқидий материаллар таҳририятга мурожаат қилаётган фуқаролар дуч келаётган муаммо ва камчиликларга барҳам беришга масъул бўлган идора ва ташкилотлар раҳбарларини ҳушёр қилдиришга ҳисса қўлади. Хусусан, 8 апрелда газетада эълон қилинган «Ақл бовар қилмайдиган ишлар» сарлавҳали мақолада Сурхондарё вилоятининг Шўрчи туманида истиқомат қилувчи тадбиркор Э.Данаев йиллар давомида ўз мулкнинг ҳимоя қилиш умидида турли идоралар эшигига сарсон-саргардон бўлгани, ниҳоят, чора истаб, таҳририятга мурожаат этгани қаламга олинган.

Гап шундаки, мазкур туман ҳокимлигининг ҳуқуқшуноси Ҳ.Ибрагимов қонун доирасида йўл тутмасдан, мулк эгаси Э.Данаевга билдирмасдан фуқаролик ишлари бўйича Денов туманлараро судини чағиртишга эришган. Бироқ унинг найранги узокқа чўзилмайдиган. Э.Данаев ишларида 2015 йилнинг 20 июнь кунини ўтказилган қайта суд жараёнида тадбиркор фойдасига ажрим чиқарилади.

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг шу йил 7 февралдаги фармони билан тасдиқланган 2017—2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида хусусий мулкнинг ҳуқуқ ва қиёватларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлаш, барча турдаги тўқнашлар ҳамда қиёватларни бартараф этиш, хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнесни ривожлантиришга тўлиқ эркинлик беришга алоҳида аҳамият қаратилади. Афсуски, мазкур тарихий ҳужжатда белгиланган қоида ва талаблар барча соҳаларда қатъий жорий этилаётган бир пайтда Шўрчи туман раҳбарларининг бундай хатти-ҳаракатлари кишини жуда ҳайратга солиди, дейди мухбир ўз мақолисида.

Таҳририятнинг қатъий позицияси туфайли мазкур масала жамоатчилик эътиборига тушиб ва айбдорларга нисбатан қонун асосида тегишли чоралар кўрилади.

Жамоатчиликнинг катта куч эканини «Жиззах ҳақиқати» газетасида 20 май кунини босилган «Кун ўтса бўлмиш?» сарлавҳали мақолиси мисолида ҳам кўриш мумкин. Унда Жиззах шаҳрида фаолият юритаётган гўзаллик салонларидаги санитария қоидаларига мутлақо зид ҳолатлар, мижозларга хизмат кўрсатиш маданиятининг паст экани, ходимларнинг меҳнат стажи ва пенсия ҳисоби юритилмасдан ишлатилаётгани аниқ мисоллар билан очиб берилган.

Мақолада вилоят истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш жамиятлари бирлашмасига аҳоли томонидан телефон орқали қилинган мурожаатларнинг бир нечаси айнан Жиззах шаҳридаги гўзаллик салонларида сартарош ва хизматчиларнинг муомала ва хизмат кўрсатиш малаиёти қониқарсиз экани, бу масканлардаги санитария-гигиена талабларига жавоб бермаслиги, улар терминал билан таъминланмагани, нархларнинг асоссиз равишда баланд қилиб белгилангани, бирлашма ушбу мурожаатларнинг ҳаққонийлигини ўрганиш мақсадида вилоят давлат санитария-эпидемиология назорат маркази ва оммавий ахборот воситалари ҳамкорлигида мазкур хизмат кўрсатиш объектлари бўйича кўшма рейд ўтказгани ҳақида сўз боради.

Газетада ёзилишича жамоатчилик вакиллари даставвал «Заргарлик» мақолисида «Зебо» савдо мажмуасида жойлашган «Лола» гўзаллик салонига бўлишган. Аҳоли мурожаатларида таъкидланганидек, салон ходимларининг бирортаси ҳам махсус кийим у ёқда турсин, ҳатто фартукдан ҳам фойдаланмаган. Олинган сочлар ерда тўзғиб, даҳлизга чиқиб кетган. Кийимлар, супуриш, ювиш воситалари очик-сочик ҳолатда ташлаб қўйилган. Ходимларнинг тиббий кўрикдан ўтгани тўғрисидаги маълумотнома сўралганида, ҳеч ким уни кўрсата олмаган. Зарарсизлантириш воситалар йўқ, фақат қайчи ва қош териш воситаларини стерилизация қилиш учун спирт ишлатилар экан, ҳолос. Бундай аҳвол бошқа салонларга ҳам ҳосилиги боис таҳририят бу каби жиддий камчиликларга эътибор қилиш билан барҳам бериш зарурлигига мутасадлиқ ташкилот раҳбарларининг эътиборини қаратган.

Қорақалпоғистон Республикасида фаолият кўрсатаётган оммавий ахборот воситаларида ўтган чоракда эълон қилинган таҳлилий-танқидий материаллар эълон қилинган. Жумладан, 8 июнда «Еркин Қарақалпақистан» газетасида берилган «Ўқитувчининг бепарволигидан ўқувчи қайиб торғамасин» сарлавҳали материалда кўтарилган масала нафақат таълим, балки ижтимоий соҳаларда катта муаммога айланган ортиқча қорғозбозлик масаласига бағишланган. Унда муаллим мактабларда ўқитувчиларнинг ўз устида ишлаб, дарсга пухта тайёргарлик қилиш ўрнига юқори ташкилотларга сохта ҳисоботлар ёзиш билан вақт ўтказиб, ўқувчиларга сифатли таълим тарбия бериш иккинчи даражада масалага айланиб қолганига эътиборни қаратган. Бу муаммо Шуманай туманидаги 44-сонли умумий ўрта таълим мактабининг 9-синфини тутатган Улзада Тавмуратова ҳаётида содир бўлган бир воқеа мисолида аффоқча очиб берилган. Ҳар йили ўқувчилар орасида ўтказиладиган «Билимлар беллашуви», «Китобсеварлар», «Заковат» каби кўрик-танловлар ғолиби бўлиб келган Улзада таълим тизимидаги ортиқча расмийчилик, қорғозбозлик туфайли ҳудуддаги ўзи истаган академик лицейга қабул қилинмаган. Жорий йилнинг 23 март кунини Нукус шаҳридаги 34-мактабда бўлиб ўтган фан олимпиадасининг республика босқичида Улзадининг ўрнига олимпиаданинг Шуманай тумани босқичида учинчи ўринни эгаллаган бошқа ўқувчининг фамилияси қайд этилгани учун уни мусобақадан чиқариб юборишган. Мазкур мақолада муаллим Қорақалпоғистон Республикаси таълим тизимида бундай фаолият оғза эмаслиги, айниқса, фан олимпиадаларини ташкил этиш ва ўтказиш жараёнидаги эътиборсизлик туфайли юзга келаётган нохуш ҳолатлар Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлигида алоҳида ўрганилгани ва айбдорларга нисбатан аниқ чоралар кўрилгани ҳақида тўхталган.

«XXI аср» газетасининг 27 апрел сонидида «Уйин»дан ташқари ҳолатлар» мақолисида ёзилишича, тадбиркорликни «ноқонуний бойиш манбаи» деб ҳисоблаган бир гуруҳ «Уйин»ларнинг қалбаки гаров шартномаси, сохта муҳр ва имзолар орқали фермерларни 1 миллиард 750 миллион сўмга чўш туширишган. Бундай сохта тадбиркорлик эса ишбилармонлик билан шугуллангани истаётган аҳолининг кайфиятига салбий таъсир этиши, ҳатто ёшларни «Осон йўл билан даромад топиш ҳам мумкин экан-ку», деб яшашга олам келиши ҳам ҳеч гап эмас. Ачинарлики шундаки, бу каби ҳолатлар юз берганида айрим банк, суд-ҳуқуқ тизими мутасаддилари масаланинг ижтимоий жиҳатига эмас, балки фақат чуқур таҳлил этилмаган, ҳуқуқий жиҳатдан пухта ишлаб чиқилмаган шартномаларда акс этган имзо ва муҳрнинг мавжудлигига қараб ҳукм чиқараверишди.

«Адолат» газетасининг 16 июндаги «Таъмирланган» таъмирталб йўллар» мақолисида Сирдарё вилоятининг Гулистон шаҳри, Янгитер, Ховос туманлари, Жиззах вилоятининг Даштобод ва бошқа туманларидаги йўлларнинг хароб аҳвали танқид қилинган. Йўл қурилиши соҳаси ходимларининг ўз вазифасига совуққонлик билан қарагани, ишни сифатсиз бажаргани сабабли йўллар тез орада яна таъмирталаб аҳволга келиб қолаётгани асосли равишда танқид қилинган.

«Правда Востока» газетасининг 25 апрел сонидида чоп этилган «Валс на бездорожье» мақолисини юқорида қайд этилган мавзунинг мантиқий давоми, дейиш мумкин. Унда йўлсозлар томонидан махсус техникалар ёрдамида кўчаларда олиб бориладиган таъмирлаш ишлари сифатига ургу берилган. Бу иш айниқса қонун ҳудудлари, йўловчиларга ноқулай пайдаларга амалга оширилиши, натижада баъзан йўлларда тирбандлик юзга келаётгани, бу ҳолатни ҳатто йўл патрул хизмати ходимлари ҳам ўнглай олмаётгани пайтахтидаги Олмазор туманидаги кўчаларда амалга оширилган таъмирлаш ишлари вақтида содир бўлган вазият мисолида таҳлил қилинган. Газетанинг 29 июндаги «Не ждите автобуса» мақолисида ҳам Вазирлар Маҳкамасининг «Аҳолига транспорт хизмати кўрсатиш ҳамда шаҳарлар ва қишлоқларда автобусларда йўловчилар таъмин тизимини янада тақомиллаштириш чора-тадбирларини амалга ошириш тўғрисида»ги қарори қабул қилинганга қарамайдан, Тошкент шаҳрида Шароф Рашидов, Исрол Каримов номидидаги кўчалар кесилиш жойдаги «Қўрғазмалар зали» бекатида 67-йўналиш бўйлаб ҳаракатланадиган автобус кеч соат еттидан сўнг ҳар 31 дақиқада, 140-маршрут ҳар 22-23 дақиқада бекатга етиб келиши графикада белгиланган бўлса-да, соат 21:00 дан сўнг уларни кутиш бейфойда экани, «Тошшаҳартрансхизмат» акциядорлик жамиятида қорғозда ҳаммаси жойида бўлса-да, амалда муаммолар кўпчилиги барча қатнов йўналишларидаги салбий ҳолатлар мисолида кўрсатиб ўтилган.

«Ишонч» газетасининг 29 июндаги «Автопаркоҳлар, бу ҳақда фикрингиз қандай?» мақолисида бутун юртимиздаги деярли ҳар бир хонадоннинг беминнат улови — автомашинани сақлаш ёҳуд қайсидаир манзилга борганда уни хавфсиз ва бошқаларга халал бермайдиган жойга қўйиш муаммоси мавжудлигига эътибор қаратилади. Аслида, бозор, супермаркет, истироҳат боғи, корхона ва ҳоказоларда турли кўринишдаги автопаркоҳлар мавжуд. Аммо уларнинг ҳозирда сифати, шароити қўнғилладек эмаслиги, пулли хизмат кўрсатиш масканларида фойдаланувчиларга чек ёки жой рақами кўрсатилган карточкалар берилмас-

лиги (бу тарзда йиғилган маблағ давлат ҳисобига қирим қилиниши даргумон), «Қолдирилган қимматбаҳо буюмларга жавобгар эмасиз» шаклидаги мантиқсиз ёзувлар ҳар қандай истеъмолчини нафақат ажаблантириши, балки ғазаблантириши таъкидлаб ўтилган. Мақолада мисол тариқасида пойтахтимизнинг Чилонзор туманидаги шифохоналардан бирининг ҳудуддаги автомобил тўхташ жойи фаолияти қаламга олинган. «...Аммо жой кичкина бўлгани учун уч-тўрт «дарвозабон» пулли «огринмай» узатадиганларни саралаб киритади. Дарвозабон кираверишдаги ўнг томон норасмий «стойнка» қилинган. Бу ерда нарх азонроқ (1000 сўм). Шифохонага зарурат билан шундоқ ҳам турли дори-дармонлар туфайли чиқимдор бўлиб келиб-қетаётган ҳар бир автоулов соҳибига кунига икки бор (йўқ деганда 2000 сўм) ҳавога пул узатади», деб қайд этилган мақолада.

Ўрганишлар домида «Маҳалла» газетаси саҳифаларида чоп этилган қатор таҳлилий-танқидий материаллар эътиборимизни тортиди. Хусусан, газетанинг 1 июнь сонидида эълон қилинган иккита — «Уйин эмас, чиқиндилар майдончасими?», «Ҳамма иш компьютерда, аммо чироқ йўқ» каби мақолаларда кўтарилган муаммоларни мисол қилиб келтириш мумкин.

Ҳақиқатан ҳам, кўп қаватли уйларда истиқомат қилаётганлар бундай аҳволдан хабардор. Айниқса, саратоннинг тафти бироқ пасайгач, барча салқинда дам олиш, тоза ҳавода сайр қилишни хоҳлайди. Бугун ҳудудлардаги болалар майдончалари аҳолининг сеvimли маскани эканининг боиси ҳам шунда. Бунинг учун маҳаллада шароит етарли бўлса, яхши, аммо, акси бўлса-чи? Газета муҳбири пойтахтимизнинг Чилонзор туманидаги «Катта Чилонзор-3» маҳалласида болалар майдончаларининг аҳоли билан яқиндан танишиб, ўзини қизиқтирган саволларга жавоб излайди.

Натижа эса ачинарли. Маҳаллада еттигата болалар майдончасининг атғи биттаси қониқарли аҳволда. Ҳудуддаги ишбилармонлардан А.Акбаровнинг ташаббуси билан 5-, 8- ва 9-кўп қаватли уйлар яқинида муъжазгина болалар майдончасини қуриш ишлари бошланган. Бу каби ташаббуслар туфайлими ёки аҳолининг фаоллигидими, ҳар ҳолда, 40-, 41-, 44-, 47-, 48-кўп қаватли уйлар олдидики болалар майдончаларининг ён-атрофи анчайин батариб. Аммо, бошқа майдончалар (агар уларни шундай аташ ўринли бўлса) болаонларнинг ўйнаши учун эмас, балки машиналар қўйиладиган, ювилган кийимлар қуритиладиган жойга айланиб қолган.

Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 22 декабрдаги «Болалар майдончаларини тиклаш ва ташкил этишнинг 2011—2015 йилларга мўлжалланган чора-тадбирлар дастури»ни тасдиқлаш тўғрисида»ги қарорига асосан, болалар майдончалари алоҳида тўсиқ ёки панжара билан ажратиб қўйилиши лозим. Бу тўсиқлар ёғоч ёки металлдан тайёрланиши, уларнинг бўйи 70 сантиметр бўлиши мақсадга мувофиқ. Тўсиқлар болалар майдончасида автотранспортлар ҳаракатланиши, уй ҳайвонлари билан сайр қилишнинг олдини олиш, болаларни бундай хавфлардан асраш, шунингдек, уларнинг ҳаракатли ўйинлари пайтида майдонча чегарасидан чиқиб, бошқаларга халақит бермаслигини таъминлаш мақсадида ўрнатилган. Аммо юқорида зикр этилган майдончаларнинг деярли барчасида бундай хавфсизлик чоралари қўрилмагани газетда ўринли танқид қилинган.

Мазкур нашрда чоп этилган «Ҳамма иш компьютерда, аммо чироқ йўқ» деб номланган мақолада эса Марғилон шаҳридаги

«Маориф» маҳалла фуқаролар йиғинидаги ачинарли ҳолат қаламга олинган. «Олти минг нафардан ортиқ аҳоли умргузаронлик қилаётган бу ҳудудда Жамоатчилик назорати ва истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича комиссия иш фаолияти билан танишиб, афсуски, нохуш манзарага гувоҳ бўлдик», деб ёзди мақола муаллифи. Мақолада келтирилишича, маҳалла фуқаролар йиғини масъул котиби Д.Умаровдан йиғин қошидаги жамоатчилик назорати ва истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича комиссия фаолиятига оид ҳужжатлар тўплами сўралганида у: «Комиссия ишлайди, кўп ишларни қилади, аммо бу ишлар компьютерда қайд этилган. Ҳозир чироғимиз йўқ», деб жавоб берган.

Масъул котибдан комиссия фаолиятига оид бирон-бир ҳаётий мисол келтириш сўралганида, жўяли гап айта олмайди.

Маълумки, Жамоатчилик назорати ва истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича комиссиянинг намунавий низомида комиссияга тушган ёзма ва оғзаки мурожаатлар ҳамда уларни қўриб чиқиш натижаларини қайд қилиш дафтраи юритилиши кўрсатилган. Ажабланирлики, йиғин масъулари бундай дафтра ҳақида эшитишмаган экан.

Кўриниб турибдики, фаолиятига эътибор тобора ортиб бораётган маҳалла институтида бу каби нуқсонларда ўз вақтида барҳам берилмаса, фаолият сустлиги, мутасаддиларнинг масъулиятсизлиги ва эътиборсизлиги туфайли жамият тараққиёти учун энг муҳим бўлганда ишлар ўлжа-жўдаллигига қилиб кетаверади.

Оммавий ахборот воситаларининг сўнгги уч ойлик фаолияти ҳусусида сўз кетганда, тезкорлик ва ҳозиржавоблик борасида етакчилик қилиб келаётган телекўрсатувлар ва эфирга узатилаётган радиоэшиттиришлар ҳақида ҳам тўхталтиш лозим.

Аёнки, мамлакатимиз ҳаётига оид барча ўзгаришлар, соҳалардаги мавжуд муаммолар ҳамда уларнинг ечим борасидаги сарф-ҳаракатлардан хабардор этиш борасида телевидение ва радионинг ўрни тобора ортиб бормоқда. Ўзбекистон миллий телерадиокомпаниясининг «Ўзбекистон», «Ёшлар», «Тошкент» телеканаллари томонидан ўтган уч ой давомида долзарб мавзуларда уч юзга яқин телекўрсатув ва радиоэшиттиришлар эфирга узатилган. Жумладан, «Ўзбекистон» телеканалда «Биз учун муҳим», «Журналист суриштируви», «Муносабат», «Мулоқот вақти», «Ёшлар» телеканалда «Танқид ва таҳлил», «Сўнгги пушаймон», «Менга сўз беринг», «Тошкент» телеканалда «Халқ билан юзма-юз», «Очик мулоқот», «Сайёр камера», «Кўзгулдаги биз» каби кўрсатувларда соҳа ва тармоқлардаги мавжуд муаммолар рўйи рост кўрсатиб берилган. Хусусан, 17 апрел кунини эфирга узатилган «Муносабат» кўрсатувидан хотин-қизлар ўртасидаги ҳуқуқбузарлик, оилавий ажримларнинг олдини олиш билан боғлиқ масалалар кенг муҳокама қилиниб, бундай муаммоларнинг ечим юзасидан жўяли таклифлар илгари сурилган. «Тошкент» телеканалда орқали 12 апрел кунини эфирга узатилган «Сайёр камера» кўрсатувидан Тошкент шаҳрининг Юнусобод туманидаги коммунал хиз-

мат кўрсатиш соҳасидаги муаммолар ёритилган. Масалан, Посира маҳалласидаги ички кўчаларнинг таъмирталаб экани кўрсатиб ўтилган. Маҳалладаги айрим кўп қаватли уйлар ҳам қаровсиз аҳволда экани 4-, 5-, 6-, 27- ва 28-уйлар мисолида намоён бўлган. Бу ҳақда аҳоли вакиллари, маҳалла раиси ва хусусий уй-жой мулкдорлари ширкати раҳбаридан интервью олинган. Мазкур ҳудуддаги ободонлаштириш ишлари ҳам қўнғилладек эмаслиги, хусусан, 10-мавзеда жойлашган 8- ва 12-уйда истиқомат қилаётган аҳоли ҳам ширкат фаолиятидан норозилиги, «Уч қаҳрамон» маҳалласи ва 16-мавзеда ҳам ободонлаштириш билан боғлиқ муаммолар оз эмаслиги аниқ мисоллар билан очиб берилган.

«Сайёр камера» кўрсатувидан бир-икки манзилдаги аҳолга эътибор қаратиш билан чегараланмаган, аксинча, тумандаги қатор мавзеларда бўлиб, аҳолининг коммунал соҳадаги ҳолатдан қўнғил тўймагани жамоатчилик фикри сифатида экранга олиб чиқилган.

«O'zbekiston» телерадиоканали орқали 4 майда эфирга узатилган «Миллат ва маънавият» радиоэшиттириши мазмун-моҳияти билан алоҳида диққатни тортиди. Мазкур эшиттиришда ёшларни Ватанга муҳаббат, ажоллар меросига ҳурмат ва эҳтиром руҳида тарбиялаш, уларда миллий ғурурининг шаклланишида мактаблардаги тарих ўқитувчиларининг ўрни ва вазифаси ҳақида сўз юритилган. Тарих фанлари доктори Ф.Муҳиддинова айрим ўқитувчиларнинг ўз ишига масъулиятсизлиги, ўз устида пухта ишламаслиги, замон талабларидан келиб чиқиб изланмаслиги, мустақил мамлакатимизнинг янги тарихи бўйича билим савиясини оширмасдан, шунчаки кун ўтарга ишга келиб кетиши ҳақида танқидий муҳоҳада юритган.

Юртимиз медиа майдонида давлатга қарашли оммавий ахборот воситалари билан бир қаторда нодавлат оммавий ахборот воситалари ҳам етакчи ўрин тутаятгани эътиборлидир. Айниқса, Ўзбекистон электрон оммавий ахборот воситалари миллий ассоциацияси тизимидаги ҳудудий телерадиостанциялар ҳам ҳаётимизда учраётган долзарб мавзуларни қамраб олишга ҳаракат қилаётгани кейинги пайтда яққол кўзга ташланмоқда.

Хусусан, «Менинг юртим» телеканалда орқали 8 майда эфирга узатилган «Менинг овозим: халқ билан мулоқот» ток-шоусида илмий даражаларни олиш муаммоси кўтарилган. Кўрсатувда талқинотчи ёш олимлар, илмий излашчилар ҳам, балки илмий даража олиш жараёнидаги асоссиз талаблар, ортиқча қорғозбозлик, расмийчилик каби тўсиқлар уларни кўпроқ қийнаётгани, шунингдек, устоз-шогирд аъёнларининг давом эттириш муаммолари ҳақида ўзаро фикр алмашишган. Кўрсатув иштирокчилари уч-тўрт йилда ўз илмий ишлари ҳимоя қилиш керак бўлган талқинотчи учун хоржий нашлаб-топиш алоҳида мақола чоп этиш қийинчилиги тугдирлигини алоҳида таъкидлашган. Бу каби муаммолар сўнгги пайтда қабул қилинаётган бир қатор қарорлар, ишлаб чиқилаётган янги метёрли ҳужжатлар асосида барҳам топаётгани қайд этилган.

Мухтасар шарҳимизга яқун ясаб айтдиغان бўлсак, жорий йилнинг иккинчи чорагида оммавий ахборот воситаларида мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий ва иқтисодий ҳаётида рўй бераётган муҳим жараёнларни ёритиш, уларни таҳлил қилиш, одамларни ташвишга солаётган кўпайиб муаммолар масалалардан жамоатчиликни хабардор этиш борасида ўзига хос янги ёндашув сари интилишлар сезилмоқда. Айни вақтда миллий медиа воситалари фаолиятини замон талаблари даражасига кўтариш йўлида ҳали кўп изланиш, ўрганиш, малака ва тажрибани ошириш, долзарб вазифа бўлиб қолаётгани ҳам тобора яққол аён бўлмоқда.

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси қосидаги
Мониторинг гуруҳи

►ХОРИЖ НАШРЛАРИДА

Бугун дунёнинг бир четида юз берган воқеа зум ўтмай нариги четида маълум бўлмоқда. Бу қизғин жараёнда матбуот ҳам, телевидение, радио ҳам, сўнгги йилларда тобора ривожланиб бораётган ОАВнинг яна бир тури — интернет ҳам фаол иштирок этмоқда. Бироқ тезкорлик, ҳолислик, ҳаққонийлик принципларига амал қилган журналистикада жамоатчилик олқишига сазовор бўлиб, медиабозорда пешқадамликни кўлга киритмоқда. Бугун дунё даракчилари нигоҳидаги муҳим мавзулар қайси? Куйида улар билан танишамиз.

Дунёга машҳур кундалик нашрлардан бири — Британияда чоп этилувчи «Таймс» газетаси нигоҳи куннинг сўнгги янгиликлари ва долзарб муаммоларига қаратилган. Газета саҳифаларида берилган хабарларнинг бирида айтилишича, Буюк Хитой девори остида дунёдаги энг чуқур темирйўл станцияси ўтказилади. Айни кунларда Хи-

тойд мазкур станцияни қуриш ишлари олиб боришмоқда. Ҳабарда ёзилишича, темирйўл қуришдан мақсад 2022 йилги қишки Олимпиада ўйинларида пойтахт — Пекинни ўйинларга мезбонлик қилаётган шаҳар — Чжангжаюк билан боғлашдир. Йўналиш тоғлардан ўтиб, Буюк Хитой деворига параллел бўлади. Деворнинг Бадалинг қисми-

THE TIMES

A literary favour to world culture

да ишчилар катта метро станциясини қуришмоқда. Хитойнинг «Халқ журнали» маълумотларига кўра, Бадалинг туннелининг баландлиги 12 километр, чуқурлиги 432 метр бўлади.

Франциянинг «Франс-пресс» агентлигидаги «Сурияда болалар меҳнатига зарарат борми?» номли мақола кишини ўйга толди-

риб, мулоҳазага ундайди. Аҳмад Саураний қаламига мансуб ушбу материал шундай бошланади:

«Сурияда еттичи йилки, уруш кетмоқда. Мамлакатда гуманиитар ва иқтисодий вазият қийинлашиб бормоқда. Бу уруш болаларни ўзини ва оилаларини қўллаб-қувватлаш учун ишлашга мажбур этапти. Бу ҳолат,

албатта, суриялик болалар учун салбий оқибатларга олиб келиши мумкин...»

Мақолада рақам ва фактлардан ўринли фойдаланилган, улар ўз навбатида муаммо моҳиятини очиб беришга қўлмай, қимматини ҳам оширади. Масалан, БМТ маълумотида кўра, дунёдаги 10-18 ёш оралиқдаги 168 миллион бола айни кунда меҳнат бозорига эканлиги, уларнинг 85 миллионига эса ҳаёти учун хавфли ишларда ишлатишга айтиб ўтилган. Сурияда эса урушга қалар 10 фоиз, ҳозир 20 фоиз бола ишларга мажбурлиги аҳолнинг нечоғлиқ оғирлигидан далolat беради. Болалар қўнғича, юк ташини, яъни ҳаммоллик ва транспорт воситаларига техник хизмат

кўрсатиш каби машаққатли ишларни бажаришяпти. Албатта, бундай вазиятда болалар нафақат жисмонан, балки руҳан зўриқиш билан юзлашади. Мақолада айтилишича, урушдаги вазият туфайли мактабни тарк этишга мажбур бўлган суриялик болалар уларини буткул ишга бағишлаган. Айни кунда ишни деб, мактабдаги таълим даражасига пўтур етиб бўлди. Ойланнинг ўртача кунлик даромади 1500 лира бўлса, кундалик харажат эса унинг икки баробари 3000 лира, яъни 6 АҚШ долларини ташкил этади. Аксар оилалар эса бочуқиси — оила бошқиларини йўқотган. Ҳозирги кунда 800 минг нафар бола етим. Оналарига қўмаклашиш учун ҳам ши-

рин орзусидан воз кечаётган болалар меҳнати иш берувчилар учун «қўл келмоқда». Мақолада тилга олинган шу каби аниқ фактлар, рақам ва баёнлар ўқувчида ачинаш, урушга нафрат ҳиссини шакллантириш, мавжуд муаммога ечим излашга ундайди.

Қисқаси, жаҳонда рўй бераётган воқеалар ичида хушхабар ҳам, нохуш ҳам бор. Уларни аудиторияга қай йўсинда етказиш, жамоатчиликда ижобий ёки салбий фикрни ўйғотиш эса ҳар бир таҳририят манфаати ва унда ишловчи журналистлар билим-қўникмасига боғлиқ.

Гўзал МАЛИКОВА
тайёрлади.

Дунё

Янги уйғониш расли

ШАРҲ ЎРНИДА

Хар бир миллатнинг фақат ўзигагина хос бўлган маънавий-ахлоқий қадриятлари бўлади. Замонлар ўзгаради, даврлар ўтади, аммо ҳаётнинг турфа хил бўҳронларига қарамай, улар ноёб миллий ҳазина, келажак наслларнинг ҳам йўлини ёритувчи, умрини безовчи, қалбини покловчи бебаҳо бойлик сифатида яшаб қолаверади. Адабиёт, санъат, театр, кино ва бошқа ижодий соҳалар вакилларига миллатнинг маънавий олами, имон-этиқоди, қалб туғёнларию орзу-армонлари, келажак режаларини ифодалаш ва бу билан миллатнинг янги-янги авлодлари қалбида ватанпарварлик, юртсеварлик, миллий ифтихор туйғусини кучайтириш вазифаси юкланади.

Ижод аҳли бу масъулиятни нечоғлик тўғри ҳис этиши жамиятнинг маънавий ривожини, умумманданий тараққиёт, ўтмиш аждоқлар меросидан баҳрамандлик, уларга муносиб ворис бўлиш билан бевосита боғлиқ. Мана шу боғлиқлик қанча мустаҳкам бўлса, ҳар бир ижодкор бу улугъ жараёнга ўзини дахлдор деб ҳисобласа айни муддао бўлади. Президент Шавкат Мирзиёевнинг ижодкор зиёлилар вакиллари билан учрашувдаги маърузасида айни шу масалалар чуқур, аниқ ҳаётий мисол ва кузатувлар асосида таҳлил этилди.

Халқ маданияти, миллий қадриятлари неча минг йилликлардан давом этаётган, турфа хил замонлар синиқлигидан ўтди. Шу боис, уларни эъзозлаш, янгича маъно-мазмун билан бойитиб бериш зарур. Собиқ тузум ялпи дахрийлик, миллий туйғунини инкор қилиш, ўзликни англашга йўл бермаслик, одамларни эшитмаслик, дардига қўлоқ тутмаслик, боз устига, миллий тафаккурни жилаш, одамлар ҳаётига сохта, ғайриахлоқий "қадрият"ларни синдириш, бу йўлга юрмаганларни жазолаш йўлини танлагани учун ҳам таназулла учради. Бугун биз, истиқлолимизнинг йилгирма олтинчи йилда, яқин ўтмиш тарихимизнинг мана шу аччиқ ҳақиқатини яна бир бор дилдан ўтказиб, ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий-маърифий юксалишнинг янги стратегиясини белгилаб, ҳамжihatлик билан ҳаракат қилмоқчимиз. Бу ҳаракат марказида ижодкор зиёлилар бўлмоғи шарт.

Кейинги бир йил ичида одамларнинг ижтимоий фаолияти сезиларли даражада ошди. Эл-юртда янги бир уйғоқлик, қўнғоқлик, фидойилик кайфияти юзага келди. Бунга ушбу йилнинг "Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили" деб номланиши ва бу мақсад амалда рўёбга чиққани, мамлакат миқёсида одамларнинг тинчлик, дардига қўлоқ тутиш бошлангани, йиллар давомида тўпланиб қолган, кўнгилларини хира қилиб ётган, қайси бир жой, қайси бир соҳаларда ишончсизлик, умдизсизлик кайфиятини юзага келтириб улгурган муаммоларнинг жой-жойида, одамларнинг кўз ўнгига ҳал этилаётгани туртки бўлди десак, ҳақ бўлмайди. Истиқлолимизнинг дастлабки йилгирма беш саҳифаси маъно-моҳиятга кўра бир-биридан қилишмайди, албатта. Аммо йилгирма олтинчи саҳифа бу улугъ китобнинг энг муътабар варақларидан бири бўлиб қолишига шубҳа йўқ. Ижодкор зиёлилар билан бўлган бу учрашув эркин, очиқ демократик жамият қуриш йўлидан бораётган

мамлакатимиз имижини дунё кўз ўнгига яна бир поғонага кўтарди. Маърузада яқин келгусида маданият, маънавий соҳасида амалга оширилиши кўзда тутилган саноқсиз, бири иккинчисидан қувончли бўлиб бериш билан қўллаб-қувватловчи ишлари ҳақида қўллаб-қувватловчи келтирилди. Улар одамлар ўз ҳаётларидан рози бўлиб яшашлари, дилда армон қолмаслиги, яратган Эгам берган иқтидорларини намоён этиб, ижодий изланишлари натижаларидан тўла баҳраманд бўлишлари, мамлакатимизда ижодкорлик, яратувчилик янада ривож топиши учун режалаштирилган оқимларни таъбир-чораларидир. Аммо шу "оқим" ишларимизнинг дорувиги, беш йўналишдан иборат ҳаракатлар стратегиясининг ибратига қўйиб, ҳаётимизни дунёга таралиши, "шундай таҳликали замона, нахотки, давлат ёшларга бепул уй-жой, кексаларга, ногиронларга саноқсиз, ижодкорларга ижодхона, уй бекарига тўғрақлар, қишлоқларда спорт мажмуалари, туманларда кутубхона, мусиқа мактаблари қуриб бераётган, жамғармалар ташкил этиб, маданият ва санъат намоёндаларининг иссиқ-совуқидан хабардор бўлиб турган бўлса", дея қўлларни ҳайратта солиши аниқ.

Бўрттириш қилаётганим йўқ. Бугун кўпчилик қўлдан дунё Ўзбекистонга чиндан ҳам ҳайрат кўзи билан боқмоқда. Кавказдаги мамлакатидан келган икки ҳамкасбимиз Тошкент оқшомини: одамлар билан тўла фидойилик ҳисобларини, фарзандлари, набиралари билан сайр қилиб юрган шодон ота-оналари, янгироқ мусиқа салолари остида рақсга тушаётган ёшларни, ошхона ва ресторандардаги тўқинликни, эртаси кунни бозорларимизни кўриб, бир-бирига ўзини тикилиб, "Бизга ҳам шундай ёруғ кунлар, ўқ овози эшитилмайдиган тинч оқшомлар қайтиб келармикин", дея қўзларига ёш олиши. Фақат шу эмас, Ўзбекистонда бугун амалга оширилаётган янги, ҳа, тамомла янги ижтимоий-иқтисодий, маданий-маърифий сиёсат, эл олдига чиқиб, одамлар билан юзма-юз, кўзма-кўз, қўлни қўлга бериб дилдан мулоқот қилиш, мамлакатимизда талбиркорлик қилиш билан юксак эътибор, мустаҳкам қафолатли инвестиция ва иқтисодий шерикчилик муҳити, тинчлик-тотувлик қўлларнинг нигоҳини биз томонга қаратмоқда. Демак, адабиёт ва санъат, театр ва кино, мусиқа санъати эришган ва эришаётган бундай ютуқларимиз моҳиятини ҳар томонлама чуқур таҳлил қилиш, ҳеч нарса ўз-ўзидан пайдо бўлмаслиги, тинч ва самарали ўтган ҳар бир кун учун меҳнат қилиш, кураш олиб бориш зарурлигини ақс эттириши лозим. Шундай бўлмоқдими?

Давлатимиз раҳбари мамлакатимиз ижодий ташкилотлари фаолиятидаги ютуқ ва камчиликлари самимий мулоқот, ошқора фикрлашув, ҳолис танқид тарзида очиб берди, йўл қўйлаётган нуқсонларнинг сабабларига тўғалиб, адабиётшунос, тилшунос, санъатшунос олимлар, танқидчилар ижодий анчадан бери кўзга ташланмаётган, аммо қайта-қайта айтилиши, муҳокама марказига қўйилиши зарур бўлган қўйидаги фикрни ўртага ташлади: "Юртимиздаги бугунги ижодий муҳитни кузатсак, у қандайдир турғунликка тушиб, бир жойда лепсиниб тургандай, қўпчилик ижодкорларимиз ўз ташвиш ва муаммолари билан ўраллиб қолгандай таассурот қолдиради. Холбуки, маданият ва санъат арбоблари жамиятнинг энг олдинги сафларига бўлиши, ўз асарлари, фаол гражданлик позицияси билан одамларни эзгу мақсад ва марралар сари бошлаши, илҳомлантириш керак эмасми?"

Талбир иштирокчилари, давлатимиз раҳбари маърузасини пойтахтимизда, вилоятлар марказларида бевосита тинглаб турган бирор-бир ижодкор бу фикрни инкор эта олмади. Чунки, аҳвол, айни шундай. Бир қарашда, ютуқларимиз мўллай: яхши асарлар ўқилмоқда, яхши китоблар чоп этилмоқда, халқроқ ташвишларда соғинарлик оқимлар, ўзбек адабиётининг янги асарлари ҳорижий мамлакатларда чоп этилаётган. Китоб дўконлари пештахталари тирбанд, китобхоналикка қайтаётгандай. Театрлар саҳналарида премьераларнинг кети узилмайди, ҳалқ орасида "Панорама" деб ном олан кинотеатр ёнидан ўтган, янги фильмлар шодасидан кўзингизга қамашди. Аммо... кўзини юммасдан, виждонини ўртага қўйиб айтиш керакики, ёзилган, нашр этилаётган барча китоблар, суратга олинаётган барча фильмлар, саҳналаштирилаётган барча спектакллари маънавий "исётимол"га эришгани деб бўлмайди.

Битта мақолада бунинг сабабларига батафсил тўхталишни иложи йўқ. Қисқа қилиб айтишдан бўлса, баъдий адабиётда, кино ва телевидениеда мукаммал профессионаллик билан шунчаки ҳаваскорлик, қизиқувчанлик аралашиб кетди, натижада гуруҳчи мураккаб тозалашдан кўра, қурмакчи гуруҳдан ажратиш осон бўлиб қолди. Маърузада айтилганидек, ижодкорлар ишлашмоқда, яхши мукаммал асарлар ёзилмоқда, таъсирчан фильмлар суратга олинмоқда, телесериаллар яратилмоқда. Бироқ бизнинг бугунги кунимиз, ёшларимиз тарбияси, маънавий қиёмини учун гоё зарур бўлган бу асарлар билан ёнма-ён сохта, зерикари ва, ҳатто зарарли "асар"лар ҳам пайдо бўлаётгани таассуфлидир. "Сукут — ризо аломати" деганларидек, танқидчиликнинг пассивлиги, муро-сасозлиги, кўриб кўрмайликка олиши бундай хавфли иллатнинг шитоб билан учинишга сабаб бўлмоқда. Маърузада айтилганидек, адабий-баъдий жараёнларда, ҳусусан, маданият соҳасида тижоратлашув, шахсий манфаатнинг биринчи ўринга чиқаётгани, гоёвий-баъдий жиҳатдан саёз асарларнинг бозори чаққон бўлиб бораётгани ташвиш уйғотмасдан қолмайди. Натижада шундай, адабиётда, кино санъатига кириб келаётган йиллар ёшлар бу икки муҳим ижодий фаолият хусусида нотўғри тасаввур дегарли шаклланиб бўлди. Битта маза-

матрасиз китоб худди шундай яна ўрта тўпламининг пайдо бўлишига олиб келмоқда. Китоб дўконларида Алишер Навоий, Бобур, Оди Ёқубов, Пириқул Қодиров, Шукр Холмиров каби муаллифларнинг асарлари пештахталарнинг бир четиди, усти ялтироқ, ичи қалтироқ олди-қолди нашрлар эса ўртада таманно қилиб туришига ҳам кўнглик бўлди. Адабий-баъдий диднинг пасайиши даволаб бўлмас касаллик эканини унутганга ўхшаймиз. Баъзи талабчан устозлар ҳам энгил ҳомуза тортиб, "Ҳа, энди шу-да, ёмон китоб, туғуруқсиз кино фақат бизмизми?", дея сизни тинчлантирмоқчи бўлишди.

Аҳвол шу даражага бориб етдики, бир ўтиришда йирик "асар" ёзиб ташлаш, бир йилда саккизта-ўн та китоб чоп эттириш, бир ойда беш-бутун фильмни суратга олиш олди-воқеа бўлиб қолди. Истеъдодли шоир Абдулла Турдиев бундан анча йиллар аввал ўзининг яккаю ягона китобини қўришга улгурмай ҳаётдан ўтиб кетди. Бугун эса ҳали ўрта мактабни тугатилган улгурмаган, адабий сабоқ, адабий олоб, баъдий малака остонасига етиб келмаган қизчаларнинг китобчалари пешма-пеш чиқиб турибди. Мақсад — муқофот олиш. Тўғри, улар орасида истеъдоди ярқ этиб қўриқиб турганлари ҳам бор. Ёзувчилар уюшмаси, "Ижод" фонди уларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватламоқда. Аммо, шоирлик, ёзувчилик ҳеч қачон ва ҳеч жойда оммавий касб бўлмаган, оммавий ҳаракатга айланмаган.

Эл олдига чиқиб, қўшқил қўйлаш осон иш эмас. Аммо ҳар қандай қўшқилни хиройи қилишни қўпчилик, жумладан, мен ҳам улайла оламан. Соҳа мутасаддилари илоҳий истеъдод ва табиий овозини олди хиройидан фарқ қилсалар бўларди. Президентимиз айтганидек, бу соҳа мамлакатимизда бизнесга айланиши керак ва айланиши керак. Телевидениенинг қўпчиликка маъқул қилаётган "Наво-шоу" кўрсатувини санъаткор деб билганидан жулақ ижодкорларнинг овози ниҳоятда нозор, нари бора, хиройи даражасида эканини ошқор қилди.

Учрашувда яна бир муҳим муамма — санъаткор одобини ҳусусида жиддий мулоҳаза юритилди. Санъаткор одобининг муаммога айланиши — ташвишли ҳол. Чунки бу касб эгаларининг бутун ҳаёти эл-юрт кўз ўнгига кечди. Санъаткорнинг маънавий-ахлоқий қиёфаси оилада, касбдошлари орасида ўзини тўтишдан бошланган ва саҳна одобига риоя қилиши, устоз ва мухлисларига ҳурмати, танлаган касбига салокати билан яқунланади. Ёз ойлари қайси қўшқил билан суҳбатлашманг, "халқ хизматидан" дейди. Аммо халққа хизмат қилиш деб аталаётган тўғрида содир бўлаётган одобсизлик, беҳаёлик, манманлик, кийинишдаги дидсизлик, нима қилиб бўлса-да, кўпроқ тушум йиғиш, чўнтаги бақувват шинавандаларни "эритиш", наваб талашини, қўпчиликнинг олдида бир-бирларини беҳурмат қилиш санъаткор номиди доғ бўлиб тушаётганига нима дейсиз? Бу билан тўғга келган барча санъаткорларни бирдек айбламоқчи эмасмиз. Аммо "биринчи — минг" деганларидек, битта тарбиясиз минг кишининг шаънини буғашши мумкинлигини унутмаслик керак.

Маъмуржон Узоқов, Жураҳон Султонов, Комилжон Отанёзов

лар клип нималигини билмай ижод қилишган, Тамарахоним ҳоразмча рақсга тушишни ўрганиш учун Хивада бир неча йил яшаган, ҳоразмлик ҳофизлар Қўқонга келиб, Фарғона йўлида қўшқил қўйлаш учун шу ерда ҳатто муқим яшаб қолган. Таваккал Қодиров "Догман"ни Комилжон устоздан фотиҳа олганидан сўнг ижро этган. Элимизнинг қўллаб-қувватловчи санъаткорлари бошларига оғир мусибат тушиб турганига ҳам, санъат ҳаққи саҳнага чиқишдан. Бугун бундай фидойилик қўлоққа эрталай эшитилди. Бу ҳам майли, айрим номдор санъаткорлар арзимас, бетайин нарсаларни тарғиб қилиш учун дуч келган реклама роликнида суратга тушиб, беҳуш қилиқлар қилишмоқда. Давлатимизнинг юксак муқофотга сазовор бўлган санъаткор савиғига чидаб бўлмайдиган кир-сувунини ёки маза-матрасиз сўнғий егулини ошириб-тошириб мақтаб турса, "Еган сари егинг келайди" деса, бошқа биттаси қўшқил сўзларини атайлаб бузиб талаффуз қилса, турли тиллардаги сўз ва ибораларни бир-бирига қалаштириб ташласа, шу ишнинг санъат, маҳорат, халққа хизмат деб тушуна, тингловчининг ҳолига воё дейверинг. Бундан англашладиган ҳулоса шунки, ҳар ким ўзи билган, тушунган, қўлидан келадиган ишни қилиши керак.

Қўшқил қўйлаш саҳнага чиқиб қичқириб, ўқидан бўёққа диктонгаш, тингловчининг асаб тозаларини эғовлаш эмас. Узоқ вақт эл-юрт хурматида бўлиб, мухлислари орасида катта обрў-эътибор топган айрим санъаткорлар тўйма-тўй юриб, қибро ҳавога, нарх-навога, кайфу сабога берилиб, бу мартабадан тамомла мосуво бўлиб қолганлари ёш ижодкорларнинг ҳамини ёлди бўлмоғи даркор.

Яхши асар йиллар, асарлари орда қолдириб яшашга давом этверадил. Шундай экан, ҳар бир ижодкор, бутун шон-шухратининг баланд чўққисига, тўғхона тўғида, даромадининг қўрида турганлари ҳам "Яна элик йилдан кейин менинг қайси қўшқил, қайси асарим, қайси фильмим ёки қайси ролим мухлислар тилида, қайси қолан экан-а?" деган саволни ўзларига бериб, унга жавоб топишлари керак. Биз ҳам йилгирмаччи асардан йилгирма биринчи асрга ўта олган буюк санъаткорларимиз рўйхатини энди кимлар ҳисобига давом эттириш мумкинлиги ҳақида ўйлашмиз лозим. Бу — жула мураккаб вазифа, чунки машҳурлик улугълик ёки боқийлик дегани эмас.

Ўзбекистон адабиёт ва санъатда, маданий-маънавий ҳаётида улугъ аждоқларнинг илмий-ижодий жасоратларини давом эттириш йўлидан далил бормоқда. Бизнинг дунё деганлари бутун ҳам, эртага ҳам ҳавас қиладиган буюк тарихимиз, аллома аждоқларимиз, уларнинг бебаҳо илмий-маънавий мероси бор. Бу борада янги ютуқларга эришиш, янги марраларни забт этиш ўзининг қўлимизда. Маърузада айтилганидек, бу ишни биз учун бошқа ҳеч ким қилмайди. Шундай экан, янги ютуқнинг фаслининг бир дақиқасини ҳам беҳуда ўтказмай, улугъ мақсад йўлида ҳамфикр, ҳамсаф бўлишимиз, миллат, Ватан шаъни, орномуси учун курашшимиз, ўсиб келаётган янги авлодга ҳар жиҳатдан ўрнак ва намуна бўлишимиз зарур.

Аҳмаджон МЕЛИБОВЕВ

БУ ТУРФА ОЛАМ

Яна бир улкан жонивор қолдиқлари топилди

АҚШ ва аргентиналик олимлар динозаврларнинг шу қунағача фанга номаълум бўлган йирик тури яшаб ўтганини аниқлашди.

Бундан тахминан 100 миллион йилча аввал яшаган улкан жониворнинг узунлиги 37 метргача, оғирлиги 69 тоннагача бўлган. Бу ҳақда "Proceedings of the Royal Society" илмий журналида чоп этилган мақолада маълум қилинмоқда.

Динозаврнинг тош қотган умуртқа ва қовурғалари Аргентина жанубидagi Патагония ҳудудига топилди. Тадқиқотчиларнинг сўзларига кўра ушбу ҳайвон динозаврларнинг тўрт оёқли, узун бўйинли ўтқўрлар катта гуруҳига мансуб.

Италия ва франциялик палеонтологлар гуруҳи бир ойча олдин Мадагаскарда олиб борган изланишлари натижасида, бундан 165 миллион йиллар аввал яшаган Razanandrongobe sakalavae номли йирик судралувчи қолдиқларига дуч келишган эди. Баҳорда эса Австралиянинг Квинсленд университети олимлари яна бир улкан жонивор изларини намоийш этган эди. Оёқ изининг ўлчами 1,75 метр бўлган динозаврнинг ўзи қандай баҳайбат бўлганини шундан ҳам тасаввур этиш мумкин.

Учувчисиз йўловчи самолётлари ишлаб чиқарилади

"Коммерсант" газетасининг ёзишича, учувчисиз йўловчи самолётлари яқин келажакда пайдо бўлиши кутилмоқда.

Учирилган жойидан бошқариладиган бундай самолётлар 2025 йилдан йўловчиларга хизмат қилиши тахмин қилинмоқда. Ишлаб чиқарилиши кутилаётган янги технологияда учувчи ўрнини сўнғий интеллект эгаллайди. Бундай лайнерлар авиакомпанияларга 35 миллиард долларгача пулни тежаш имконини беради. Биринчи навбатда учувчиларга сарфланадиган ойлик иш ҳақи харажатлари камайдил.

Бу турдаги самолётларини ишлаб чиқарувчилар орасида машҳур "Boeing" компанияси ҳам бор.

Таътилчилар бу қашифёт йўловчилар томонидан илқ қутиб олинishiга умид боғлашадил, сабаби чипталар нархи 10 фоизгача арзонлаштириш режалаштирилган. Бироқ ўтказилган сўровномалар натижаси бунинг аксини кўрсатди: чипталар нархи арзонлашса-да, 54 фоиз йўловчи бундай ҳаво кемасида учиндан бош тортган.

— Авиация соҳасида янги технология истиқболига ишонмайдиганлар ҳам бор. Учувчи кабинасининг автоматлашуви янги нарса эмас — бу амалиёт қўлланилаётганига анча бўлди. Бироқ автоматика керакли ишни бажаролмаган пайтда учувчилар унинг ишига аралашадил, — дейди Британия фуқаролик авиацияси учувчилари ассоциациясининг парвозлар хавфсизлиги бўйича эксперти Стив Ланделле.

"Роботлар солиғи" жорий этилади

Жанубий Корея роботлар солиғи жорий қилинадиган ҳаётининг биринчи мамлакат бўлади.

Бундай солиқ жорий этилишдан асосий мақсад ишсизлик муаммосини бутунлай бартараф этишдир. Негаки, дунёнинг энг ривожланган мамлакатларидан бири саналмиш мазкур давлатда ишлаб чиқариш соҳасидаги ҳар 10 минг ишчида 531 та "ақли" машина тўғри келади.

"Роботлар солиғи"ни жорий қилиш билан ҳукумат компанияларни автоматлаштирилган ишлаб чиқаришдан воз кечиш, жонли иш кучига таянишига умид боғламоқда.

Антарктидада ҳам вулкон бор

Эдинбург университети олимлари гуруҳи Антарктида музликлари остида 91 та вулкон борлигини аниқлашди.

Бу ҳақда Британиянинг "Guardian" нашри хабар берган. Бу сайёрадаги энг йирик вулкон камари ҳам бўлиши мумкин. Материк гарбий қисмида жойлашган вулконларнинг баландлиги 100 метрдан 3,85 минг метргача бўлиши мумкин ва улар икки километрлик муз қавати билан қопланган.

Олимлар радарлар, самолётлар ва ер усти транспорт воситалари ёрдамида ўз тадқиқотларини олиб бориб, муз остига яширинган сирни очидил.

Тадқиқотчилардан бири Роберт Бингемнинг айтишича, Росс музлити остида ҳам вулконлар борлиги тахмин қилинмоқда. Агар бу тахмин ўз исботини топса, мазкур минтақа дунёдаги энг кўп вулкон жойлашган ҳудуд деб топилади.

Қитъада илгари ҳам 47 та вулкон аниқланган эди. Аммо уларни аниқлаш қийин бўлмаган, боиси вулконлар муз чўққилари остидан чиқиб турган.

Эндилда олимлар топишган вулконларнинг ҳолатини, яъни отилиш хавфи бор-йўқлигини аниқлашлари керак.

Интернет манбалари асосида Э.МАХМАРАЙИМОВ ва Г.ТУРСУНПҲАТОВА тайёрлади.

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси фанрий журналист, "Пахтакор овози" газетаси муҳаррири Тошпўлат Тошмуродова волидан муҳтарамаси ШАРОФАТ аянинг вафоти муносабати билан таъзия билдиради.

ЭЪЛОН

Тошкент шаҳар Юнусобод тумани 9-мавзе, 4ч қаҳрамон кўчаси 12-уй ёнида жойлашган Раҳманбердиев Лутфилло Зикриллаевичга тегишли енгил турдаги металл конструкцияли киоскларнинг ҳужжатлари (ижара шартномаси, олди-сотди шартномаси, каластр ҳужжатлари) йўқолгани туфайли БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

ЖУГРОФИЙ САЁҲАТ

«Дарахтлар кўп ўсадиган жой» маъносини билдирувчи ва абадий баҳор ҳукмрон гўша сифатида эътироф этилувчи мамлакат қайсилигини биласизми? Ёки Британиянинг BBC телеканали томонидан дунёдаги энг яхши маданий дам олиш масканлари ўнгалигига биринчи ўринга лойиқ топилган давлат ҳақида эшитганмисиз?! Бу заминда аксар баъдий фильмлар ва кинолар тасвирга олинади. "Жосус болалар" фильми ҳам шу юртда яратилган. Мазкур мамлакат номини Лотин Америкасидаги давлатлар рўйхатидан қидиришни бошланг.

Хали ҳам топмадингизми?! Унда танишинг: биз гап очган сўлим табиатли ва турфа синоатли бу гўша — Гватемаладир. Бу замин афсонавий маънаву уларнинг авлодлари юрти. Осмонунлар бинолари, қадимий ибодатхоналари, турли фестиваллар, байрам маросимлар Гватемаланинг бутун ва ўтмишидан дарак беради.

Маялар тамаддунининг маркази ҳисобланган бу гўша ўзининг экзотик ва тропик ўрмонлари билан ҳаммага хуш ёқди. Дунё сайёҳлари ҳам ана шу гўзаллик-

ни кўриш мақсадида Гватемалага йўл олишадил. Мамлакат пойтахтидан автобилда юрганда 35 дақиқали масофада жойлашган Мишчо-Вьехо археологик ёдгорлиги ҳам маялар маданиятидан дарак беради. Бу ер патлари ёрқин турли рангларга кўллаб қушлар кўнми топан майдон ҳамдир.

Гватемала — президент бошқарувдаги республика бўлиб, олий қонун чиқарувчи органи — 158 депутатдан иборат бир палатали конгрессдир. Пойтахти Гватемала мамлакатдаги энг йирик шаҳардир. Мазкур шаҳар 25 ҳудуддан иборат квадрат майдонларга бўлинган. Улар ном-

Ажойиботлар мамлакат

лар билан эмас, рақамлар билан фарқланади.

Майдони 108,8 минг километр квадратга тенг Гватемала республикасида 14,5 миллионга яқин аҳоли — гватемаллар истиқомат қилиш ва улар испан тилида сўзлашади.

Мамлакатда ҳар хил иқлим ҳукмрон. Жанубда ойлар февраль-май ойларидир. Май ойидан октябрга-ча кучли ёмғирлар мавсуми бошланади. Натижада сув тошқинлари ҳам келиб чиқади.

Ҳайвонот дунёси жуذا хилма-хил. Йиртқиқлардан пума ва ягуарлар учрайди. Тинч океани соҳилларини эса узунлиги 2 метргача келадиган катта қалтаксака — игуанлар макон тутган. Гватемала дарёларида тимсоҳлар ҳам учраб туради. Бироқ ҳозир уларнинг сонини камайган, сабаби маҳаллий аҳоли тимсоҳларни гўшти ва териси учун овлайди. Дентизлари балқиб ва қисқибқаларига бой.

Гватемалада муқаддас ҳисобланувчи бир қўш бор. Унинг тасвирини мамлакат байроғида ҳам, миллий валютасида ҳам кўриш мумкин. Мазкур қўш, асосан, шу ер-

нинг ўзиди ва Марказий Америка ўрмонларида яшайди. Баландлиги 50 метрга етувчи миллий дархат — сейба-ни эса бутун мамлакат бўйлаб учратиш мумкин. Тўб аҳоли назида улмиб дархат ҳам табарруқ саналиб, у билан боғлиқ қатор байрамлар ўтказилади. Уларнинг соясида ташкил этилувчи бозорлар эса баридан қизик.

Барчамизга маълум архи-дея гули Гватемалада "оқ коҳин" деса номланиб, миллат гули сифатида эъзозланади.

Баъзида Гватемалага "вулконлар мамлакат"и дея таъриф берилади. Бунинг бо-исини бор: чунки бу ерда 33 та

► ЮРТДОШЛАРИМИЗ

Райим ака йўл юриб чанкаганини сезд. Шилдираб оқиб ётган булоқдан ҳовучлаб-ҳовучлаб сув ичди. Ёшлигини эслади, дўпписини тўлдириб сув ичарди, қолганини бошидан қуярди, ўша армонсиз пайларда. Кейин эшагига миниб, отасига овқат олиб отарга жўнарди...

САВРУК БУЛОҚДАН СУВ ИЧГАН КИШИ

Муздай сув унинг сезгиларини уйғотиб юборди. Белига мадор, вужудига куч бўлди. Бунинг бекоорга Саврук ота бўлган дейишмайди. Суви шифобахш, минг даргда даво, ёмон ит қолган жойни ювса дарров тuzалади.

Атрофга қаради. Булоқнинг ёнига қурилган, кишилар зиёрат қиладиган бино кўзига аллақандай меҳри кўриниб кетди. Одамлар билади, бежиз бу ерга ташриф буюришмайди, сувидан олиб кетишди. Яна атрофга қаради, қандай яхши, теварак қўшлар овозига тўла, сайроқи қўшларни ром қилган табиат одамдан сукут қилишни сўрайди, эвазига ҳайрат сўрайди. Ўтиру, сувдан қониб ич, кейин, йўлинг оқ бўлсин! Бу ерда чиқинди қолдирма...

Эсида, отаси тегирмончи эди. Оғир уруш йилларида эвакуация қилинганларнинг янгилаш келишарди. Отаси Зубайдулла оқсоқол уларнинг дардини тушунарди, қўлидан келса ёрдам берарди. Мустақиллик бўлиб, вақтинча келганлар ўз юртига кетишди, асосан Қримдан келганлар эди, ҳалигача хат ёзди, "раҳмат сизларга, бағри очик инсонлар экансиз, биздан қайтмаса, худодан қайтсин..."

Райим ака улар орасидан жўралар орттирганди, мактабдаги вақтларини эслади. Яхшиликни одам унутолмайди. Мана энди ёши саксонни қоралаб қолганда ёшлик хотиралари эсга тўшиб, гоҳ хўрсинади, гоҳ гурунланади... Ҳеч қачон ҳозиргидай даври-даврон бўлмаганидан, бунинг мустақиллик берганидан қалби ҳаприқади. Тўғри, меҳнат қилган ҳеч қачон хор бўлмади. Ўтган асрнинг етмишчи йилларида қора-қўлчиликни ривожлантиришда унинг олдига тушадигани кам эди.

Орден ва медаллар олган. Лекин машинаси йўқ эди. Бутун Ўзбекистон чикарган енгил машиналарнинг икки-учтаси уйда турибди. Президентимиз кўрсатмаларига биноан қўнчилик ва товуқчилик билан шуғулланаётти. Албатта бунда, фарзандлари ёрдам бераётти.

...Йўл бўйлаб "Нексия" машинаси эна бошлади. Рудда ўли Раҳман.

— Уйга пенсиянгизни олиб келишган экан, банк ҳолимлари текисибди.

Машина текис асфалт йўл бўйлаб чопаркан, булоқнинг номига қўйилган Саврук ота қишлоғига нигоҳи тушди. Замоновий уйлар, ям-яшил дарахтлар... Уларнинг оғушида Райим аканинг ҳам саккиз нафар фарзанди воёта етган. Ҳаммаси уйли-жойли. Хотини Бибиғул она қишлоқ қизларига гилам тўқишни ўргатади. Халқимиз асрлар оша яшаб келаётган ҳўнармандчилик осорияткаларини замоновийлаштиришда бош-қош... Бир ўли унинг қўлидан чўпон тағини олиб қўй боқадди. Бирни ўқитувчи, яна бири маҳалла фаоли.

Райим аканинг юзига табассум ёйилади. Саврук булоқдан сув ичган бу кишим ўз бахтидан мамнун эканини айтмайди энтикади. Сиз ҳам булоқдан шифобахш сув ичганди шундай энтикансиз, ҳўнаҳой...

Пардабой ТОЖИБОВ

► БИЛМАГАННИ БИЛГАН ЯХШИ

— Яқинда неварай бўлдим. Неварамга тутилганлик ҳақидаги гувоҳнома олиш учун ФХДЕ бўлимига борсам, улар мендан ота-онанинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатлар, никоҳ гувоҳнома ва тутилганлик тўғрисидаги тебибий маълумотнома тақдим этишимни сўради. Ўғлим ва келиним қонуний никоҳдан ўтишмаганини сабабдан никоҳ гувоҳномаси тақдим эта олмайман. Ушбу ҳолатда болага туғилган гувоҳномаси олиш тартиби қандай бўлади? Ромитан туманидан Ф.Мўминова.

— Боланинг ота-ониси қонуний никоҳда бўлмаса, ушбу ҳолатда туғилган оталикни белгилаш тартибиде расмийлаштирилади.

Бунда, никоҳда бўлмаган ота-она ФХДЕ органига биргаликда ариза берадилар ва ариза билан бирга боланинг туғилганлиги тўғрисидаги тебибий маълумотнома ва онанинг илгари никоҳда бўлмаганини тўғрисида маълумотнома тақдим этадилар. Ота-она томонидан тўғилган ариза ФХДЕ бўлими томонидан шахсни тасдиқловчи ҳужжатлар асосида текшириб қўрилади. Болага фамилия бериши ота-онанинг келишувига кўра амалга оширилади. Шунингдек, оталикни белгилашда ота-оналардан бири иштирок этмаган тақдирда, унинг аризадаги имзоси қонун билан белгиланган тартибда (тебибиёт муассасаси, ФХДЕ органи, нотариус, ҳарбий қисм, жазони ўташ муассасаси раҳбарининг имзоси ва муҳри билан) тасдиқланади ва ФХДЕ бўлими томонидан оталикни белгилаш ҳаракати расмийлаштирилади.

— Отам 2011 йилда вафот этганлар. Ўша пайтда оғир тушқунликда бўлганимиз сабабли ўлим ФХДЕ бўлимида расмийлаштирилмасдан қолган. Ушбу масалада ФХДЕ бўлимига мурожаат қилмоқчиман. Қандай ҳужжатлар тақдим этишим лозим?

Бухоро туманидан Ш.Фафуров.

— Ўлим ҳақидаги тебибий гувоҳнома берилган вақтдан бошлаб бир йил ўтганини сабабли сиз ушбу масалада марҳумнинг охириги яшаш жойидаги ФХДЕ органига мурожаат қилишингиз лозим.

Сиз ФХДЕ бўлимига марҳумнинг паспортни, ҳарбий билети, ўлим ҳақидаги тебибий маълумотнома ва илгари ўлими қайд этилмаганини тўғрисида тегишли ФХДЕ архивидан маълумотнома тақдим этишингиз лозим.

Саволларга Бухоро вилоят адлия бошқармаси масъул ходими Зарингор ИМОВА жаъоб берди.

► ЮЗ ЙИЛЛИК ДАРД

ЭЛЛИКБОШИ: — Сўзим шулки, совчигарчилик олуг-солуг сўйлашилмасе, чунки куёв бўлмиш йигит ўзингизга маълум, етим, ҳам камбағал. Яна олуг-солуг шариятда йўқ гап. Олуг-солуг қилинса, куёвдан кўб оқча олинса, қарздор бўлуб қолса, яхши эмас, дейман. Кераклик нарсаларга озроққина оқча олуб, никоҳлаб берсангиз, шариятдаги иш бўлур эди.

ФАЙЗИБОЙ: — Олуг-солуг бўлмаса, тўй — тўй бўладими? Менинг ҳам бошимда бир қизим бор, орзу-хаваслик дунё, яхшилаб орзу-хавас қилсам, деган ниятим-да бор. (Домлага қараб) Тақсир, бу кишининг сўзлари дурусти?

ДОМЛА-ИМОМ: — Бу кишининг айтканларидек қилсангиз халққа кулги бўласиз. Олуг-солуг қилинмаса бўлмайду. (Элликбошига қараб) Олуг-солуг юртнинг расми, бунинг қилманг демокингиз айб гап!

...Тўйга кеткан оқчани Худо ўзи етказадур, қарздор бўлса бўлар. Қарз узилар, хотун ёнга қолар...

Абдулла Қодирнинг "Бахтсиз куёв" драматизациясининг олинган мазкур лавҳа сизга яхши таниш бўлса керак. Очиғини айтганда, бу каби савол-жавоблар қўнчилигимизнинг бошимиздан ўтган. Файзбой айтгандек, ҳар биримизнинг орзу-хавасимиз бор. Қолаверса, ғуруримиз тоғдек, бировдан кам бўлгимиз келмайди.

Беҳбудий бобомиз бундан бир аср муқаддам "Бизни кемирғувчи иллатлар" мақоласида: "Биз на учун худо ва расул сўзига ва ўзимизни нафъимизга амал қилмаймиз. Биз нима девонами?" дея киноя қилади. Ўйлаб қаралса, тўй-маъракаларимизда қилаётган ишларимиз шунга ўхшайди. Ўзи зўра кун кўрса-да, миллионлаб қарзга тўй қилиб, ўзи оч қолса. Бу қайси ақлга сикиди? Бундай мисоллар кундалик ҳаётимизда қўлаб топилди. Афсуски, бугун тўй қилишда турли ортиқча дабдабалар ортиб бораётти. Ҳатто тутилган кун ёки бирор баҳона билан кичик йиғинларимизга ҳам шохона тус бераётмиш.

Бу мавзуда "Ҳуррият" газетамизда узоқ йиллардан бери қўлаб танқидий мақолалар чоп этилган. Аммо ҳеч қандай салоҳиятчи. Бу масала ҳозир ҳам долзарб.

Яқинда бир танишимиз тутилган кунига қанча одам келганини, қанча ароқ ичилиганини мақтаиб гапирди. Мана сизга ҳозирги кишиларимизнинг маънавий савияси. Еган-ичган билан ҳам мақтаиб бўладими? Бундай тор фикрлайдиган, дабдабага ўч кишилар орамызда кўп учрайди. Бунинг бир томони илмсизликка, маънавийнинг саёзлигига бориб тақалмайди! Алишер Навоий бобомиз ўз асарларида бир кун келиб жамиятда илму-маърифат, тафуккур галаба қозонишини орзу қилганига 500 йилдан ортиқ вақт ўтди. Аммо ўша тафаккур галабасига эришиш қийин кечаётти. Ҳаётимиз тўқин-сочину ҳамма шароитлар бор бўлса-да, илмнинг кўнчилиги тўғри фойдаланиб, илм олину савоб ишлардан кўра, беҳуда кайфу сафою исрофгарчиликни хуш кўраётганга ўхшаймиз. Бунинг бош нуктаси эса тўйлар бўлаётти.

Бугун тўй қилиш ҳур-сандчилик қилишдек туюлади. Аммо камҳарж оила учун гам-ташвишдан бошқа нарса эмас. Ўзингга тўқ, бир-икки сўминг ортиб турган бўлса, муаммо йўқ. Аммо муллажирингдан қийналиб қолган бўлсанг, тўй қилиш азобдан бошқа нарса эмас. Бир кунлик орзу хавас, бонинг супуриб кетади. Ҳам чўнтагини қурийд.

► ОРАМИЗДАГИ ОДАМЛАР

Жиззах — пурвикро Нурота тоғ тизмасига туташиб кетган Молгузар тоғи этагида жойлашган фойзли шаҳар. Бу кўҳна заминдан қўлаб шоиру адиблар, давлат арбоблари етишиб чиққан. Ҳамид Олимжон, Шароф Рашидов, Назир Сафаров, Сарвар Азимов, Насрулло Охундий, Қодир Имомов, Шукур Саъдулла, Орифжон Икромов, Полвон Азизов ана шундай зотлардир. Профессор, моҳир журналист, нуктадон адабиётчи, таниқли таржимон Асил Рашидов ҳам ана шу муҳит фарзанди, мана шу тарихий силсиланинг узвий ҳалқаси десак муболаға бўлмайди.

Устоз келишилган вақтдан ўн дақиқа олдин белгиланган жойга етиб келди. У кишини яхши билмади, одати шунақа. Тартибга қатъий риоя қилади.

Бир-биримизга дуч келишимизга йигирма-ўттиз қадам қолганда унинг қадам босиш барида йўл чеккасидаги дов-дарахтларга кўз ташлаб қўйётганини бир муддат кузатиб турдим. Япроқлар устозга не деб шивирлаётган экан? Мана, рубурў турибмиз.

— Ассалому алайкум, устоз!

— Ваалайкум ассалом!

Одамлар қатнови ҳамда автомобиллар шовқинидан холироқ жойдаги бир ўриндиққа ўтирдик.

— Қани, энди саволларингни беравер, — деяр чоғида қўлимдаги диктофонга кўзи тушган, Асил ака: «Бизнинг давримизда фелетон тайёролаш жараёнида бундай мартоҳларинг бўлганда эди...», — дея қўшимча қилиб қўйди.

Енгил кулги билан сўхбатимизни бошлаб олдик.

— 1930 йили Жиззах туманидаги Совунгарлик маҳалласида туғилганман. Асил исимим — Аслиддин, — деди у нигоҳини узоқларга қадар экан, нималарнидир мамнуният билан эслаб, — Болалигимда мени Нишон, Холмат ҳам деб қақиритган. Нишон исимим бир тутам оқ соч билан турилган учун қўйилган, танамда холим борлиги учун Холмат ҳам аташган. Отамиз — миришкор дехқон Рашид Халилов (1890—1954) билан онамиз Кўйсойи Халилова (1892—1955) олти ўғил — Камолддин, Шарофиддин, Саҳобиддин, Исомиддин, Аслиддин, Насриддинни тарбиялаган. Тўғинимиз 1914 йилда туғилган Камолддин Рашидов 1933 йилда оғир хасталик билан Самарқанд шаҳрида вафот этган. Очарчилик йиллари эмасми, уни Жиззахга олиб келишнинг иложи бўлмаган, Бибиҳоним масжиди рўпарасига дафн этишган. Ундан кейинги акам Шарофиддин Рашидовни бирча танийди. У киши 1917 йилда туғилиб, 1983 йили вафот этган. Яна бир акам Саҳобиддин Рашидов 1921 йилда туғилган, 1986 йили чин дунёга кетди. Исомиддин акам 1926 — 1977 йиллари яшаб ўтди. Кенжа-

"БИЗ НИМА, ДЕВОНАМИ?"

ҳам шўринг. Иқтисоди таранг оилаларни эса бўйнигача қарзга ботириши ҳеч гапмас. Афсуски, бу иллатлар неча асрлардан бундан бизни таъқиб этиб, қўлаб юртдошларимизга азият етказмоқда.

Шу кунларда ҳамма тўйларни ихчамлаштириш ҳақида гапирса, айрим сайтлар актрисаларнинг хорижда қилган тўйларини реклама қилиш билан овера. Бу тўйларни кўрган ҳар қандай ёш ўрнат олиши тайин. Бундай орзу хавас кимга қимматга тушади. Албатта ота-онага. Айниқса, отага. Чунки тўйнинг бор сарф-харажати улар зиммасида. Бу йўлда эса улар не-не чиғирқлардан ўтша тўри келмоқда...

Шу ўринда Чинозда бўлган бир воқеани келтирсам. Хуллас, қизгина оқ отлик саркардасини узоқ кутди. Бу ёғи вақт ҳам тўхтаб турмайди. Ёши ҳам бир жойга бораётти. Ниҳоят, кутилган кун келди. Тўй бўладиган эл олдилан ўтадиган пайт келганда қизгина хархаша қилишга тушди. Ваҳоланки, маҳалла-қўй келишиб тўйни ресторанда эмас ҳовлида ўтказишга келишилганди. Келин бўлиш тўйимга фалончи артисти олиб келасиз деб тўйиб олди. Аввал тушунтирилди. Кейин тартибга чақирилди. Аммо қизнинг кўзида узоқ кутилган бахти кўринмади. Бир кунлик тўй-томошанинг довруғи билан боши гаранг. Ҳеч нарсга эшитмайди. Ҳеч гапга тушунмайди. Нима бало

бўлган ўзи. Ота-онанинг бағри қон, маҳалла-қўй ҳайрон... Яна бир воқеа, яқинда Самарқанд вилоятининг олис бир қишлоғида аянчли воқеага гувоҳ бўлдим. Эрта тонг. Қишлоқни "Вой, отам-ай, вой, акам-ай" деган овоз тутди. Бу товушлар саҳардан ҳаммани гамга чўктирди. Қишлоқ аҳли азанинг хабарини уч кун олдин эшитганди. "Кечаси олиб келишибди-да, Россиядан. Бечора Собит арзимаган пулни деб ўлиб кетди-я, шу ёқларда". Бутун қишлоқнинг оғзида шу гап. Маҳалладошларининг айтишича, марҳум бундан бир ярим йил олдин қизига тўй қилган деб, суд-хўрдан бор-йўғи бир миллион икки юз минг сўм қарз олган. Уни вақтида қайтаролмаганидан фойз қўшилиб, ўн миллиондан ошган экан. У рўзгорга қарасинми, ё қарзини тўласинми, хуллас, дехқончиликдан топганидан ортириб қарзни қутулишга кўзи етмай, баҳорда бирикки қишлоқдоши билан мажбур Россияга жўнабди. Афсуски, у ёқларда ҳам иши юришмай, оч-наҳор қўйилган, уйга қайтишга зўрға пул қилинган, қайтишга бири-икки кун қолганда солиғи кўтаролмай оламдан ўтади. Мана сизга тўйнинг касофати. Бу каби аянчли тақдирлар кўриб турганингиздек, Қодир бобомиз келтиргандай бугун ҳам бор.

Бу ўринда "тақдир экан, ажали етибди-да,

ҳаммаси худодан" деб ўзимизга тасалли берамиз. Аммо Яратган бизга тақдир бериши билан бирга ақл, тафаккур ҳам бериб қўйибди-ку. Тўғри йўл кўрсатиб қўйибди. Биз-чи, нималар қилишимиз? Қай бирига амал қилишимиз? Бошимизга оғир кун тушса ўзимиздан эмас, балки Худодан деб биламиз. Аммо унга ўзимиз сабабчи эмасми?

Тўй қилган деб қарзга ботиб, косаси оқармай оламдан ўтиб кетса. Юрагинг ачишади. Чунки Ватандошинг. Беҳуда олатлар деб ҳаётдан эрта кетди шўрлик. Шу ўринда сўлхўрнинг ишини ҳам оқлаб бўлмайди. "Ўзи олди-да, мен мажбурлаганим йўқ" дейиши мумкин. Аммо биронинг танг аҳвалидан фойдаланиб, бойлик ортириш қайси мезонларга тўғри келаркин. Судхўрларда виждон, инсонийлик деган тўйгулар бормикан, деб ўйлаб қолсан киши.

— Аллоҳ таоло инсонни азизу муқаррам қилиб яратган, шунинг учун ҳам уни турли зарарли иллатлардан қайтарган, — дейди Юнусобод тумани бош имом-хатиби Раҳматулло Сайфуддинов. — Судхўрлик гуноҳи кабиралардан бўлиб, унинг жазоси ниҳоятда оғирдир. Аллоҳ байъни (савдон) ҳалол қилган бўлса, рибонни ҳаром қилган ва бандаларини риба ёйишдан қаттиқ қайтариб, уларга қиймат қилиб бериладиган азоблар жуда қаттиқ бўлиши ҳақида огоҳлантирган. Ҳадисларда шундай келтирилади: Жобир розияллоху анҳудан ривоят қилинади: «*Расулуллоҳ салому алайҳи васаллам рибхўрни, унинг едирувчисини, қотибни ва икки шохидини лаянатлади ва: "Улар баробардирлар, дедилар"* (Муслим, Абу Довуд ва Термизий ривояти). Қўриб турганингиздек, динимизда судхўрлик ниҳоятда қораланиб, унинг берувчиси ҳам, олувчиси ҳам, гувоҳ-

лар ҳам гуноҳкор бўлиши таъкидланади. Афсуски, бутун кишиларимиз орасида аҳолининг танг вазиятидан фойдаланиб бойлик орттираётганлар йўқ эмас. Албатта бунинг охири яхшиликка олиб келмаслиги тайин.

Бутун юқоридеги каби аянчли воқеаларнинг келиб чиқишига ёки тўйларимизнинг дабдабаю исрофгарчиликка йўл қўйилганлигига фақат бир ёки икки кишини айблаш ноўрин. Чунки бутун юртимизда минглаб маҳалла йиғинлари, имом-хатиблару қишлоқ фаоллари иш юритмоқда. Агар улар ўз вақтида бир тану жон бўлиб, турли дабдабаюлик, исрофгарчилик, тўй-маъракалардаги турли ирим-сирим, бидатларга қарши туришганида эди, ўйлайманки, қўлаб исрофу нохуш ҳолатларнинг олди олинган бўларди. Ўйлаб қаралса, халққа энг яқин кишилар ҳам улар. Шундай экан, наҳотки, ўз маҳалласида сўзини ўтказиш қийин бўлса. Шуниси аниқки, бутун ўз ишига соғувқонлик билан қарайдиган, фақат ҳисобот тўдирилган нари ўтмайдиган маҳалла фаоллари ёки тўйда никоҳ ва маъракада жаноза ўқишдан бошқа иш қилмаётган имом-хатиблар ҳам йўқ эмас. Улар ўша маҳалла, қишлоқ аҳлининг виждони, маънавият-маърифат тарғиботчиси бўлиши керак эмасми?! Аввало улар уйгоҳ, сергак бўлиб, замон билан ҳамнафас бўлиб, "шу маҳалла, қишлоққа мен масъулман" деб дахлдорлик, фидойилик тўғриси билан қараганида, юртимизда намунали "маҳалла, оила"лар сонини ана ҳам ортган, турли дабдабаюлик уилатлар ҳам томир ёйиб кетмаган бўларди. Шулар ҳақида ёзаркансан, қаламинг беихтиёр ушбу каломни битишга чоғланиди! "Биз нима, девонами?"

Бобур МУҲАММАДИЕВ

ШАРАФЛИ УМР

миз — 1933 йилда туғилган Насриддин Рашидов умрининг сўнгги йилларида Жиззах политехника институтиде ректор эди. 2002 йилда вафот этди.

Болалигимиз оғир йилларга тўғри келди. Ўтган асрнинг ўттизинчи йилларидаги очарчилик, қатагон даври Ўзбекистонда неча юз минглаб хонадонларнинг бошига қулфат келтирганини кўрган кўзлар сўнгги пайтларда тобора камийиб бормоқда. Улардан бу ҳақда эшитган ёшлар ўша долғали даврини, майли, эртэк эшитгандай қабул қилаверсин. Очарчилик ва қатагон йилларидан кейин уруш бошланиб кетди. Ҳамма нарсга уруш учун сафарбар этилди. Биз ёшлар ҳам катталарга қўмак бериб, баҳоли қўдрат галабани яқинлаштиришга интилдик. Ўша йиллари Жиззахда ҳам бутун республикада бўлгани каби фақат пахта экиларди. Ўқти-ёж туғайли Жиззахда қандлавлари ҳам экила бошлади. Ушбу экин учун жуда катта ҳудуд ажратилди. Бунинг қарантки, оғир йилларда ўша лавлаги аҳолининг кунига яради. Биз ҳам катта-кичик бир бўлиб, машинада, отда, эшак-аравада вокзалга лавлаги таширдик. Тонна-тонна лавлага ўша ердан собиқ иттифоқнинг бошқа ҳудудларига жўнатиладди. Талаб қатъий эди. Ҳатто ўз томорқанга ҳам қараш мумкин эмасди, бунга рухсат этилмасди.

Бир кунни отам: «Мақкайи қуриб кетаяпти. Тушлик вақти тез оқватланиб, мақкайи суғоринлар», деб қолди. Исом акам билан маккажхўрининг тағини энди юмшатамиз деб турганимизда отлик уполномачи (вакил) қамчисини ўйнатиб келиб қолди ва бизни ишга қайтариш пайида оғиз жуфтлади. Бундан отамнинг жаҳли чиқиб: «Бу шўрликлар оқватланиш вақтининг ҳисобидан келиб маккайини чопаяпти. Нима, бунга ҳаққимиз йўқми? Ўзингни шу қамчин билан урайми?» деб уполномачини уришди. Отамнинг бу шаҳидни кўрган бояққаш «Уэр, Рашид ота, уэр» деб қайтиб кетди.

Отамиз ўта меҳнаткаш бўлган. Кейинчалик, ўқишдан бўш вақтларимизда уйга борганимизда ҳам кўп вақтимизни томорқалда ўтказардик. Томорқалда, қишлоқ ҳўжаллигида қанча меҳнат тури бўлса, бизни ҳаммасига ўргатган.

— Талабалик йилларингиз ҳаётингиз оқу қорасини англаган даврларингиз экани шубҳасиз...

— Томорқа ва қишлоқ ҳўжаллиги ишлари банд бўлса-да, ота-онамиз фарзандлар тарбиясига гоёт эътиборли эди. Сўнгги йилларда уларни жисмоний меҳнат заифлаштириб қўйганди. Оқибатда 1954 йили отамиз 64 ёшида, 1955 йилда онамиз 63 ёшида оламдан ўтди. Улар вафот этишганида ҳали Шароф акам ҳам, Саҳоб акам ҳам тўла оёққа тургани йўқ эди. Шу боис ўрта-миёна яшаганимиз. Ўзим ҳам томорқамизда етиштирилган қовун-тарвузга қўшиб, қатигу тухумларни ти-

рикчилик учун эскишаҳар, янгишаҳар бозорларига олиб чиқиб сотардим.

Шундай даврда ҳам ўқини қолдирмадик. 1937 йили мактабга бордим. Устозларимиз ўз билимини аямайдиган, биз ёшларни фарзанди қатори қўрайдиган инсонлар эди. Мактабни битириб, Жиззах шаҳридаги Ҳамид Олимжон номидаги билим юртида 1946 йилдан бошлаб ўқини давом эттирдим.

1949 йилда Жиззахдан ўн нафар ёш Тошкентга ўқишга келганмиз. Пойтахтга келиб тўғри «Қизил Ўзбекистон» (ҳозирги «Ўзбекистон овози») газетаси тарбиясига борганмиз. Газета жойлашган бино ҳозир «Шарқ зейбони» китоб дўкони ўрнидаги икки қаватли иморат эди. Ўша пайтда Шароф акам шу газета бош муҳаррири лавозимда ишларди.

Учрашайлик, маслаҳатини олайлик деб кирдик. Ле-тучка (адабий ўқш) бўлаётган экан. Ўзим бир соат давом этди. Йилгили тутагач, акам газета ходимларидан бирини қақириб: «Аҳмаджон, Жиззахдан укалар келибди, уларнинг университетга боришига, истаган факультетга киришига йўл-йўриқ кўрсатинг», деди. У киши бизни Тошкент курантининг олдиғача олиб келди. Курантининг олдида трамвай бекати, Сталиннинг беш метрлик ҳайкали бўларди. Аҳмаджон ака ҳам биз чапани йиғитларни университетга олиб бормадан-да, бир иморатни кўрсатиб, «ҳў анави бино университет бўлади, бориб кираверинлар» деб ўзи қайтиб кетди. Шу тариқа биз ҳар ким ўзи хоҳлаган факультетга ҳужжат топшириб, билимимиз билан имтиҳонлардан ўтиб, ўқишга кирганимиз.

Дарвоқе, мен дастлаб САГУ (Ўрта Осиё давлат университети)нинг биология факультетига ўқишга кирганман. Сабаби — Жиззахда маҳалламда пайвандчи номини олгандим. Нимани пайванд қилсам тутиб, мева бериб кетарди. Бунинг Шароф акам кузатиб юраркан. «Кейинги йилларда биология фани ўсиб, ривожланиб келаяпти. Сен биология факультетига ўқишга киргин» деб маслаҳат бергач, рози бўлганман. Аммо ўқининг биринчи-иккинчи ойларида микроскоп билан фақат чулвалчангу қурбақаларни текширганмиз. Бу тарздаги ўқишга қўлим ҳам, қўнгим ҳам бормай қўйди. Охири акамга: «Мен Жиззахдан Тошкентга қурбақа текширишни ўрганишга келганим йўқ. Қўнгимни тортмап-ти», дедим. У киши бироз ўйланиб турди-да: «Бўлмаса, қайси факультетда ўқини хоҳлайсан?» деб сўради. Филология факультетида журналистика бўлими очилгани, шунда ўқимоқчилигимни айтдим. Шу тариқа ярим йилдан кейин журналистика бўлимига ўтдим.

Насиб қилган экан, 1954 йили университетни битиришим билан амалиёт кезлари тез-тез бориб турадиган «Қизил Ўзбекистон» газетасига ишга бордим. Бу

ПОРТДА ҚОЛГАН ИЗЛАР

Халқимизнинг сеvimли шоири Абдулҳамид Сулаймон ўғли Чўлпон фаолияти мобайнида миллий матбуотда изчил ишлагани мутахассисларга маълум. Аммо унинг айнан қайси нашрларда ишлагани кўпчиликка маълум.

Чўлпон фаолиятининг дастлабки даврларида 1914—1915 йилларда “Садон Туркистон”, “Садон Фаргона” газеталарида махсус мухбир сифатида ишлаган бўлса, 1918—1923 йилларда “Иштирокион”, “Турк-РОСТА”, “Туркистон” ва “Янги Фаргона”, “Озод Бухоро”, “РОСТА”, “Дархон” газеталарида бўлим мудирлиги, масъул мухбир, мухбир, мусаввир ва масъул мухбир ўринбосари ҳамда миллий академик театрининг газетасида мухбир вазибаларининг бажариш. Адибнинг “Дархон” газетасида айнан қандай юмушни адо этгани газетанинг узоқ йиллар мобайнида талқиқотчилар эътиборидан четда тургани боис ўрганилмай қолди. Шунга қарамай айрим олимлар газетани бевоқиф таърифи билан бериб беришган. Протоколда шундай дейилган: “1923 йилда Фаргонада бўлган давримизда Абдулҳай Тожиев, мен ва Боис Кориев Обид Чатоқ Махмудовнинг уйда ўтган йилгишда бўлди. Обид Чатоқ “Энди НЭП (янги иқтисодий сиёсат) амалга оширилган даврда босмачиларга нисбатан ҳеч бир чора кўрилмаслиги керак, чунки босмачилар ҳаракати “ўз-ўзидан тарқалиб кетди”. Босмачилик ҳаракати бу шўро ҳукуматининг эълонида сиёсатининг натижасидир, НЭП бу зулмни тутатди, омма босмачиликни четга суриб ташлайди” — деди. Абдулҳай Тожиев Обид Чатоқнинг ҳулосаларига рози бўлди.

Ушбу мажлисда “амнистия” “озод киши” маъноларини аниқлашди. “Дархон” номи фронт газетасини ташкил этишга келишди. Газетага миллатчилик руҳидаги нарсалар олиб кирилди, мен ҳам бир неча миллатчилик мазмундаги шеърлар ёздим. Газетани Тожиевнинг ўзи тахрир қилар эди, у Тошкентта кетган пайтларда мен мухбир эдим”. Бу кўчирма 1934 йилда вафот этган аjoyиб маърифатпарвар Обиджон

Махмудов, ватанпарвар журналист ва давлат арбоби Абдулҳай Тожиевни, қолаверса, шоир Чўлпоннинг ўзини миллатчи сифатида бално ҳамда гуноҳдор қилиш учун тузилган сохта баённомасидир. Асл воқеа ҳақиқатда бошқачароқ.

1918 йилда шўролар ҳукуматининг айби билан Фаргона водийсида бошланган фуқаролар уруши, 1920—1922—1923 йилларда нийҳоятда кескин ва қонли тус олди. Ўзбек халқига нисбатан очиқ эълон қилинмаган бу уруш жуда кўп оилаларни хонавайрон қилди, гўзал водийни қонлар водийсига айлантирди. Собиқ тузум эълонининг истиқбосиз мафкурасини кенг тарқатиш ва ўзбек халқини ўзига тобе қилиш мақсадида курашнинг барча восита ва усуллари қўлланди. Қизил қўшин таркибига мажбуран қўшилган биринчи жаҳон уруши даврида асир тушган немис, австро-венгр асирларидан ташкил топган байналмилал қўшин ҳам бор эди. Қизил қўшиннинг интизомсизлиги, бошбоқдоқлиги туфайли халқ жуда қаттиқ азобларни кўрди ва қаршилик кўрсатиш ҳаракатида иштирок этишга мажбур бўлди. Халқнинг азобларни кетганини кўрган маҳаллий давлат ва фирқа ҳодимлари Фаргона водийсидаги жазолаш экспедициясини тўхтатиш масаласини кун тартибига қўйдилар. Шу билан бирга маҳаллий халқ вакилларига мурожаат қилиб қон тўкишни тўхтатишни илтимос қилдилар. 1921 йил 20 декабрда 132-буйруқ, яъни “Босмачиларга авфи умумий” эълон қилинди. Аммо қизил қўшиннинг бебошлиги туфайли халқ курашини тўхтатмади. Шу боис Турккомиссия, ТуркЦИК ва Туркфронт инқилоб шўросининг қарорига кўра 132-буйруқ 1922 йил 25 июлдан эътиборан ўз кучини йўқотди. Бу тўғрисида матбуотда Гусев ва Раҳимбоевнинг “Бутун Фаргона халқига” мурожаати эълон қилинди. Қонли ҳодисаларни бар тараф этиш учун ҳукумат дин арбобларини ҳам ишга солди...

Ана шу даврда ҳукумат водийда мафкуравий курашнинг кучайтириш мақсадида янги нашр — “Дархон” газетасини чиқариш масаласини кун тартибига қўйди.

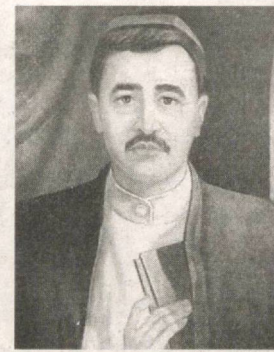
Газета “Андижон шаҳар ва уезд инқилоб-ҳарбий шўроси ва инқилоб кўмитасининг фикр тарқатувчиси” (Русчада “Издание Реввоенсовета и уезд военревкома Андижанского боевого района”) сифатида нашр этилган.

Нашрга “Туркистон” газетасининг собиқ масъул мухбири, миллатпарвар журналист Абдулҳай Тожиев масъул мухбир этиб тайинланди. Боис Кориев — Олтой бўлим мухбири, шоир Чўлпон мусаввир, Зиё Саид — Шодиқул масъул котиб сифатида ишга олинган.

“Дархон” — “ҳафтада 2-3 марта чиқатурган сиёсий ва ижтимоий газета”нинг биринчи сони 1923 йил 27 июнда “Бирлашнингиз бутун дунё йўқсуллари” шiori остида босилди. Атоқли шарҳинос олим Абдулла Носиҳийнинг газетга тўплами муқовасида кўрсатишларча, ушбу нашрнинг бор-йўғи 17 сони босилган. Газетанинг 1923 йил 23 июн 1-сонидан то 1923 йил 21 июль, 10-сонигача Абдулҳай Тожиев масъул мухбир бўлган. Айрим талқиқотчилар эътиборда “кексалик” туфайли янгилиши эмас, балки ҳақиқатда ҳам газетанинг 1923 йил 1 август, 11-сонидан то 1923 йил, 17-сонигача Исҳоқ Ғозиев масъул мухбирлиги вазибаларининг қарорига кўра 132-буйруқ 1922 йил 25 июлдан эътиборан ўз кучини йўқотди. Бу тўғрисида матбуотда Гусев ва Раҳимбоевнинг “Бутун Фаргона халқига” мурожаати эълон қилинди. Қонли ҳодисаларни бар тараф этиш учун ҳукумат дин арбобларини ҳам ишга солди...

Ана шу даврда ҳукумат водийда мафкуравий курашнинг кучайтириш мақсадида янги

Чўлпон — “Дархон” да

лар. Гап фақат ўз ҳуқуқини ҳимоя қилаётган халққа эмас экан. Аниқ ҳарбий ҳаракат маромномаси ва озиқ-овқат захирасига эга бўлмаган қизил қўшин ҳам халқни талаш билан шугулланган. Шоир Чўлпон бу ҳолатдан нийҳоятда маъус тортди. Шу боис водийнинг маънос аҳволини “Адолчахон” оҳангида 1923 йил 1 июлда эълон ва кейин “Тонг сирлари” тўпламида эълон қилинган “Қиз қўшин”да ҳаққоний ифодаляди. Қуйидаги сатрлар Фаргона водийсининг аҳволини тўла аниқлатади (парча):

“... Қиз-қизил қон бўлиб
Кунлар ботадир...
Эмон ҳидея тўлиб
Тонглар отадир...
Оғир кунлар тушибди
менинг бошимга.
Жаннат каби болалар
Булбулсиз қолган...
Осмон бўли тоғлар
Кулунсиз қолган...
Қийин кунлар тушибди
менинг бошимга.
Кўз ёшимда ювсам
Юртнинг бағрини,
Тилим билан бўрсам
Оққан қонини...
Қонли кунлар тушибди
менинг бошимга.
Ҳасратим кўн, элга
Айта олмаман.
Армоним кўн, дилда
Жойлай олмаман.
Утли кунлар тушибди
менинг бошимга...”

Газета, мухбир ва Адибжон жанговар туман ҳарбий инқилобий кенгаши мавжуд ҳолатни бартараф этишга мажбур бўлди. Натижада, газетанинг 1923 йил 30 июнь сониди “Андижон ҳарбий-инқилоб шўросидан” сарлавҳаси остида Адибжон инқилобий ҳарбий шўроси: Али Ҳўжаев, Тодорский, Шлепанов имзоси билан мурожаат эълон қилди.

Мурожаатда шундай дейилган: “Ўз вазибаларини яхши билмаган ҳам ўзининг шахсий фойдасини кўзда тутган қизил қўшин ва милицияларимизнинг базилари томонидан ҳақиқатда ҳам ерлик халқнинг қўнлини оғирла турган ишларнинг бўлиб тургани кўрулоқ.

Уғрулқ, фуқаронинг уй-рўзгор асбобларини тортиб олишлар ҳозиргача қайта-қайта бўлиб туролди, яъни фуқаронинг пул, чопон, рўй-мол ва бўз матолари ўзбошимча тортиб олинади.

Бундан кейин бундай хиёнатларнинг бўлишига йўл

қўймаслик керак. Бундай ишларни илдири-томири билан бичирмак керак. Шундай ишлар мундан кейин сира бўлмасун!”

(Газетанинг 1923 йил 7 июль сониди номлари юқориди саналган кишилар имзоси билан халқ қўрол-яроғларни топириш ҳақида “Фаргона музофотининг инқилоб-ҳарб шўроси тарафидан 1-буйруқ эълон қилинди”.

“Дархон”да олиб борилган кучли тарғибот ва ташвиқот, водий ҳаётини адолатли ёритиш туфайли халққа янги ҳоқимиятга ишонч пайдо бўлди.

Масъул мухбир А.Тожиев ва таржимон Чўлпон ушбу мурожаатномани газетда эълон қилишга эришиб, ҳақиқий айбдорларнинг қиёфасини очиқ кўрсатиб қўйдилар. Газетанинг нийҳоятда сермазmun чиқаётганидан хавфсизланган инқилобий ҳарбий кенгаши А.Тожиевнинг ўрнига Исҳоқ Ғозиевни тайинляди. Аммо инқилобий шайхоннинг оғирлиги, давлат аппарати кадрлари миллий кадрлар билан алмаштириш масаласи кескинлигига қолаверди.

Фуқаролик жасоратини кўрсатган шоир Чўлпон “Дархон” саҳифаларида куннинг долзарб муаммолари билан бир қаторда бадиий ижод намуналарини ҳам эълон қила борди. “Туй чиқиб қолди” (ҳикоя, 1923.06.06), “Нима эди, нима бўлди?” (1923.07.07), “Фаргонада” (1923.17.07), “Деҳқонлар зиёфати” (ҳаба, 1923.19.07), “Арслонбоб йўлида” (мақола, 1923.13.07), “Қурбон” (шеър, 1923.21.07), “Мусулмонлаштириш” (1923.01.08), “Андоғ урдилашки” (ҳангома, 1923.15.08), асарларини “Шумғиёх” ва “К” имзолари билан эълон қилди.

“Мусулмонлаштириш” ҳангомасида турли ташкилот ва идораларнинг номлари битилган лавҳаларни ёзириш масаласи кўтарилган. Лавҳалардаги (вивеска) ўзбекча ёзувларининг асарияти бузиб ёзилган, шаҳар ҳаётини миллий рух қилиб келатганидан мустақлақчиларнинг пўстағига кўрт тушиб қолгани ҳангома йўсинида талқин қилинса, “Андоғ урдилашки”да шаҳар инқилобий шўроси томонидан Адибжон ҳарбий қўчаларини озода туттиш, ободонлаштириш масаласида қабул қилинган буйруқ нийҳоятда сўз бажарилаётгани халқ ифодиёти асарлари руҳида, афсонавий оламда юрган кишиларнинг

ҳолатига ўхшатишган. Адиб киши бир воқеани нийҳоятда ёрқин бадиий бўёқларда тасвирлаганки, уни бир ўқиган киши қайта-қайта ўқигиси келаверди.

Чўлпон наср ё назм, ўз асарини ёки бироникими, қатти назар, жуда ҳам бир жозибдор ва кун талаби даражасида ўқишли бўлишига интилган. “Дархон” саҳифасида босилган шоир Олтой — Боис Кориевнинг шеърларига ана шундай бадиий сайқал ва миллий рух берган. Буни шоир Олтойнинг ўзи ҳам хотираларида тан олади.

Адиб “Туй чиқиб қолди” шингил ҳикоясини “кўринишлар” деб атаган. Ушбу кўринишларда оғир уруш туфайли оқшом бўлсин, қоронгу тунни гапирмай қўяқойил кўчага чиқишга қўрқиб, тунни хоналарда эмас, томларда ёки ертўлаларда ўтказиб, тирик юртини шукр қилган халқнинг ҳаётини осуда ҳаётнинг рамзи сифатида кириб келган “Келин туши” воқеаси билан боғлиқ манзара қаламга олинган. Шоир “Ёр-ёр” айтиб, келинни уза-тиб келатганлар ҳолати билан боғлиқ қий-қувни, аёлларнинг қоронғуликдан тинч ҳаёт жарчиси бўлган товушларни эшитиш учун кўчага чиқишлари ва улар кутаётган янгилик жонли ифодаланган. Кўриниш қуйидагича гўзал яқунланади: “Келин туши”ни кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин туши” шингил ҳикоясининг кўргали кўчага чиққан хотинлардан бири, орқасига қарай-қарай уйга кирди. Уйига кириб келар экан ёнидаги кампирга:

— Худого шукр, юрт тинч-ланиб қолди, мана энди туй ҳам чиқиб қолди!.. дейди...”

Чўлпоннинг “Дархон”даги қисқа муддатли фаолияти жуда сермазmun. У одамлар ўқишга зерикадиган нарсаларни ҳам ўқимишли бўлиши учун астойдил ҳаракат қилган. Шу боис газетхонлар нашрнинг ҳар чиқишини сабрсизлик билан пойлашган. Биргина “Келин

ЎЗБЕКНИНГ
ЎЗ ЁЗУВИ...

►МОЗИЙДАН САДО

Дунё бугунги кун даражасида тараққий қилиши учун инсониятнинг энг катта ихтироларидан бири бу ёзув. Ўтмиш варақларини тита бошласангиз етти минг йиллик тарихга эга бўлган жуда кўп ёзувларни учратасиз ва уларнинг тақдири турлича бўлиб, бириники ўта қувончли бўлса, бошқасиники ўта ачинарли.

Бу мавзуда турли нашрларда, ижтимоий тармоқларда айрича фикрлар ҳам билдирилмоқда. Гап имло, саводхонлик борасида экан, бунда қатъий позиция бўлиши шарт. Ҳар бир ишнинг аввало халқ, давлат манфаатларидан келиб чиқ-

камида беш минг йиллик тарихга эгалити айтилади. Аммо у ҳали товуш ва ҳарф шаклига келган ёзув эмас эди. Туркийлардаги товуш ва ҳарф даражасига етиб келган туркий хат намуналари бу албатта Ўрхон Энасой битикларидир. Бу ёдгорликлар намунаси бутун Марказий осий, ҳозирги Хитой, Озарбойжон ва бошқа кенг ҳудудларда ҳали ҳамон бор ва баъзилари ҳатто ўқилмасдан қолиб келмоқда. Айниқса Озарбойжон қояларидаги 5 ва 6 минг йиллик тарихга эга бўлган хатбитиклар шулар жумласидандир.

Яқин ўтмиш тарихимизга бир назар ташлайлик. XIX асрнинг охирида рус олими Н.Ядринцев ҳозирги Мугулистон ҳудудларида кезиб юриб XVI асрда Буюк Мерган-хон қурган, аслида бизга Қорақурум номи билан таниш бўлган шаҳар қолдиқларига дуч келади. Бу ўринда қора

Туркий руник миҳхат.

қани маълум.

Туркий руник ёзувлар тарихи ҳам мураккаб йўл босиб ўтган. Илк бор Сибирь, Шумердан тортиб Марказий осий, ва Мессопотамия бўйлаб тарқалган туркий руник миҳхат излари ўз ёдгорликларини билан илм аҳлига қадимдан маълум.

Ёзув тарихини ўргана бошлар экансиз, олимлар орасида жуда катта тортишувлар борлигини кўрасиз. Олимларнинг айтишича, биринчи алифбони миллоддан аввалги иккинчи мингйилликда финикияликлар тузган ва унинг ўзгариб борган вариантлари кейинчалик осий ҳудудларига ҳам етиб келган, дейишади. Бундай қарашларнинг анча бирёқдамлигини биргина Гилгамеш ҳақидаги қадимги сопол тахтачалардаги ёзувлар умуман барбод қилади.

Ўтмишдаги етти минг йиллик ёзув тарихида туркий тиллар ёзувининг ҳам ўта залворли ўрни бор. Демак, туркий ўзбекнинг ҳам мана шу тарих ёзув китобида ўз варағи борлиги бизни қувонтиради.

Аммо туркий ёзув саҳифасидаги ўзбек ёзувининг тарихи ҳам бирда қувончли бўлса, бошқа даврларда ўта ачинарли ҳолатларда бўлган. Бизнинг энг катта ёзув йўқотиш давримиз бешинчи ва еттинчи асрларга тўғри келади. Бу даврда қайси бир сабабларга кўра туркий руник миҳхатимизнинг излари йўқола бошлайди. Айни шу даврда Марказий осийга араблар бостириб келадиган туркий хатнинг бутунлай йўқ бўлиб кетишига, аслида йўқ қилинишига сабабчи бўлади.

Даҳшатлиси шундаки, бу ҳақда Беруний бобо ҳам ёзади, туркий ёзувадаги китоблар йўқ қилиниб, ҳатто уларни ўқийдиган кишилар ҳам йўқ қилиниб, деб. Натигада, қачондир Зардуштийларнинг ажодлари бўлган шумерларнинг тарих варағида қолдирган буюк ихтироси, миҳхат ёзувлари халқлар томонидан унутилиб бошланади. Бу хатларнинг баъзи намуналари, масалан бир намунаси Россиянинг Эрмитажиди сақланмоқда. У

Шумер миҳхати э.а. XXVI аср

Аа	Лл	Фф*
Бб	Мм	Хх
Вв	Нн	Цц*
Гг	Оо	Чч
Дд	Пп	Шш*
Ее	Рр	Ъъ*
Ёё	Сс	Ыы*
Жж	Тт	Ээ
Зз	Уу	Юю
Ии	Ҳу	Яя
Йй	Ҳу	
Кк	Ҳу	

Қирғизларнинг ҳозирги қирғизлиги алифбеси.

сузининг туркийда катта деган маъно беришини кўрум эса қурилиш бўлишини эсласак (Кремль қурилма), Қорақурумнинг ҳақиқий номини Катта-қурилма эканини топамиз. Мана шу ҳудудда шаҳар қолдиқлари орасидан Н.Ядринцев нотаниш ёзув битилган эни 1 метр 31 сантиметр, бўйи 3 метр бўлган мармар тошга дуч келади. Бунга ўхшаш ёзуви бўлган ёдгорликлар илгари Минусинск ҳудудларидан ҳам

топилган эди. Н.Ядринцев бу топилмаларнинг келгусида умумтуркий ёзувлар тарихининг қайта очилишига илк қадам бўлишини ўйлаб тушида ҳам кўрмаган эди. Олимнинг очган бу ёдгорликлари Буюк Култегин ва унинг укаси Билга ҳоқон ёдгорликлари эди.

Ёдгорлик топилишга топиладую, аммо уни ўқишга илож топилмади. Бутун дунё олимлари уни ўқишга уринишдаи ва бу ёдгорликка ворис чиқишга интилганлар сони кундан-кун кўпая бошлайди. Ниҳоят, 1893 йили даниялик олим В.Томсон бу битиклар туркий халқлар ёдгорлиги эканини ўқиб, исботлаб беради.

Шундай буюк 38 белгига эга ёзув, қадимий ёдгорлик топилишига қарамадан туркий халқлар, кейинчалик ҳам "саводсизлар, ўз хатига эга бўлмаган халқлар" деб аталиб, асосан араб имлосидан фойдаланиб келаваради.

Шунингдек, охириг юз йиллик ичида биз ўз ёзувимиздан маҳрум эдик, русларнинг қирғиз ёзуви асосида тайёрланган аввал лотин, кейин ўзбеклашган қирғиз ёзувини қўлаб келдик. Ўзтибор беринг, бу ёзувлар 30 ёки 32 белгига асосланган эди. Бизнинг товуш тизимимизга ҳарфлар, белгилар сони еттибелгиларни қўришдан бўлсалар-да, ўз тили ва ўз белгиларига мослаб шу вариант мажбурланди.

Кириллашган қозоқ алифбеси 42, қирғиз алифбеси 36, туркман алифбеси 39, озарбойжон 32 (бошқа туркий халқлар ҳам худди шундай) ва ниҳоят, ўзбек алифбеси 32 белгига асосланган эди. Бу ҳолат биргина ўзбек тили хусусияти учун бир неча белги ва ҳарфларнинг еттибелгилар асосида тилимизда турли сўзлар маъно жиҳатидан ўзгаришига, (Масалан ўт, олов; ўт бирон жойдан ўтиш; ўт пуфак. Бу сўзларнинг ҳаммаси ўзбек қирғиз хатига бир хил ёзилиб келди) баъзилари бир-биридан фарқ қилиши керак жойда фарқ қилмасдан қийинчилик ва чалқашликларга олиб келди.

Мана энди масаланинг энг долзарб ва чалқаш нуқтасига келдик. Маълумки, иттифоқнинг қулаши кўплаб мустамлака халқларга мустақиллик руҳини олиб келди.

Бу ҳолат ўз ўрнида миллий, туркий руҳнинг уйғонишига, тикланишига кенг омма онгини дунёга, ўзгаришга янги қўз билан қарашига йўл очди.

Айни ҳолда биз ўзимизни дунё халқларининг бири сифатида ҳам кўра бошладик. Шу жиҳатдан қараганда замона ва замондош халқлар билан бирга ҳамқадам бўлишга уриндик. Бу эса ўз ўрнида бизнинг замонавий компьютер технологияси, замонавий бошқа IT технологиялар

тили ва шакллари ўзлаштиришимизни талаб қилди.

Мустақилликка эришган Ўзбекистон ҳам бу йўналишда ўзининг биринчи қадамларини қўя бошлади. Лотин ёзувини тилимиз хусусиятларига мослаштирган ҳолда миллий ёзув сифатида қабул қилди.

Демак, эндиги ҳаракатимиз, йўл қўйилган камчиликларни зудлик билан бартараф қилиш. Бу йўналишда интернетнинг ижтимоий тармоқларида вақти-вақти билан қизғин баҳслар юзага келади ва жуда яхши тақлифлар ҳам ўртага ташланади. Масалан, ҳозирги SH, CH, O', G' белгиларини ягона бир белги билан бериш масаласи ҳам бор. Бундан ташқари, ўзбек тили учун ҳам Озарбойжон, Туркия ва бошқа туркий халқлар қабул қилган ярим юмшоқ унлилар белгиси, баъзи ундошлар белгиси алоҳида белги сифатида қўл келади. Агар биз ҳам ўз ёзувимизда уларни қабул қилсак, ўзбек тилининг яшарин имконларини тўлиқ очган бўламиз. Айталик, ўзбек тилида бугунги кунда 32 эмас, 38 белги керак, аммо бир неча сўзларимиз учун 39-белги ҳам зарур. Демак, уни ҳам қўшиб қабул қилайлик, токи у тилимизнинг ранг-баранглигини очигина ўша бир икки сўз билан ёрдам берсин.

Маҳмуд йўлдошев, психология фанлари номзоди

►ИМКОНИЯТ

Юртимизда меҳнат ва уруш фахрийларига, Ватанимизни ҳимоя қилишда фидокорона хизмат кўрсатган фуқароларга ҳукуматимиз томонидан турли имтиёзлар яратиб берилган.

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг шу йил 4 апрелдаги "Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиларини рағбатлантириш тўғрисида"ги фармони ҳамда "Хотира ва қадрлаш кўнига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори кеска авлод вакилларига кўрсатилаётган юксак эътиборнинг яна бир ёрқин ифодаси бўлди.

Ушбу фармон ижроси юзасидан юртимизнинг турли ҳудудларида исти-

қомат қилувчи Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиларининг муборак ҳақ зиёратига бориш бўйича билдирган истаклари ҳамда "Нуроний" жамғармасининг тақлифи иноватта олиниб, илгари ҳақ зиёратига бормомаган ёки бунга имкони бўлмаган уруш қатнашчилари уруш қатнашчилари Президент ажратган маблағ ҳисобидан ҳақ зиёратига юборилаётган бўлди.

Шу кунларда юртимиздан 73 нафар уруш фахрийси ҳақ зиёратига

отланган. Шу ўринда яна бир янгилик. Муқаддас ҳаж ибодатига имтиёзли равишда юборилаётган уруш фахрийларининг соғ-саломат бориб келишларини таъминлаш мақсадида уларнинг оила аъзолари ёки яқин қариндошларидан бир нафарига навбатсиз ҳаж зиёратига имтиёзли бориш имконияти тақдим этилди. Бундан ташқари зиёратчиларимизга сафар давомида мамлакатимизнинг малакали шифокорлари томонидан тиббий хизмат кўрсатилади.

Таъкидлаш кераки, жорий йилдан бошлаб Ўзбекистон зиёратчилари учун ҳаж квотаси 5 минг 200 нафардан 7 минг 350 нафарга оширилди. Халқимиз манфаати йўлида яратилган бундай имконият айти пайтда юртдошларимизни

қувонтириб юборди, шубҳасиз.

Шу кунларда жойларда ҳаж ибодатига отланганларни кузатиш маросимлари ўтказилмоқда.

Зиёратчиларнинг ибодатларини беҳаму-қўст адо этишлари бўйича Ўзбекистон Мусулмонлари идораси ва бошқа тегишли ташкилотлар томонидан қатор вазифалар амалга оширилди. "Ўзбекистон ҳаво йўллари" Миллий авиакомпанияси эса 7—23 август кунлари қатор вилоятларимиздан Саудия Арабистонига тўғридан-тўғри рейсларни амалга оширади.

Мадина ва Макка шаҳарларида ҳам зиёратчиларимиз учун барча зарур шоратлар муҳайё этилган.

Жобир ХУҲАКУЛОВ, «Hurriyat» мухбири

Туронбанк АТБ:

ТААССУРОТЛАРГА БОЙ УЧРАШУВ

►МОЛИЯ МУАССАСАЛАРИДА

Бугун мамлакатимиз тараққиётида банкларнинг ўрни бекиёс. Шулар қаторида "Туронбанк" АТБнинг хизматлари борлигини алоҳида таъкидлаш жоиз.

Бугун "Туронбанк" барқарор ривожланишида давом этиб, ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришга оид дастурларни амалга ошириш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни қўлаб-қувватлаш ҳамда миқозларга замонавий ахборот-коммуникация технологияларига асосланган янги хизмат турларини тақлиф этиш масалаларига алоҳида эътибор қаратмоқда. Шунингдек, тизимда ишчанлик руҳиятини янада кучайтириш борасида ҳам бир қатор амалий ишлар қилиб келмоқда.

ти ҳам қатнашчиларда катта қизиқиш уйғотиб, таассуротларга бой бўлди.

Хусусан, давра суҳбатиди Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Нодира Пирматовна сўз олиб, иштирокчиларга миллий ашуларимиз тарихи ва маком йўналишлари ҳақида гапириб берди. Шунингдек, унинг жонли ижродаги қўшиқлари йиғилганларни ўзига ром этди.

Ўқув-семинар давомида Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Олий ўқув курслари кафедраси бошлиғи Хуршид Каримов сўзга чи-

тирокчиларига етарли маълумотлар берди.

Шунингдек, тадбир давомида Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси ёрдамчиси Азиз Мирзаев сўзга чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Суд-ҳуқуқ тизимини янада ислоҳ қилиш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш қафолатларини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 2016 йил 21 октябрда қабул қилинган ҳамда "Ўзбекистон Республикаси суд тизими тузилмасини тубдан такомиллаштириш ва фаолияти самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 2017 йил 21 февраль кунги фармонлари ижроси юзасидан, Ўзбекистон Республикаси суд тизимига ҳақон амалиёти ва замон талабларидан келиб чиқиб амалга оширилаётган ислохотлар моҳиятини семинар иштирокчиларига бирма-бир тушунтириб ўтди. Шу билан бирга, маърузачи банк ходимлари суд амалиётида бевосита тўқнаш келиши мумкин бўлган мунозарали вазиятларда қандай йўл тутиш, қайси қонунчилик нормаларидан фойдаланиши лозимлиги бўйича аниқ тушунтиришлар берди.

— Бу каби давра суҳбатлари ва ўқув семинарларининг ташкил этилиши ҳар бир ходимнинг малакасини, ҳуқуқий онгини, маънавий-маърифий савиясини оширишга хизмат қилади, — дейди "Туронбанк"нинг Гулистон филиали ходими Акмал Юсупов. — Шунингдек, ҳамкасблар билан бундай йиғилишлар ҳар доим ҳам бўлавермайди. Бундай учрашувлар ўзаро таъриба алмашиш ва мулоқот имконини ҳам яратди. Қолаверса, санъаткорларнинг ҳам тақлиф этилгани бизни янада хурсанд қилди.

Тадбир якунида иштирокчилар ва мутахассислар ўртасида қизгин баҳс-мунозаралар бўлди. Банк ходимлари бу каби семинарлар ушбу йўналишдаги билим ва қўникмалари орттиришга хизмат қилишини қайт этиб, ўзларининг қизиқтирган барча саволларига жавоб олди.

Ш.ШОХИДОВ тайёрлади.
Reklama o'mida

Aa	Bb	Cc	Cc	Dd	Ee	Ee	Ff	Gg	Gg	Hh
a	b	c	c	d	e	e	f	g	g	h
[a~a]	[b]	[c]	[c]	[d]	[e~e]	[e]	[f]	[g]	[g]	[h]
Xx	Ii	Ii	Jj	Kk	Qq	Ll	Mm	Nn	Oo	Oo
x	i	i	j	k	q	l	m	n	o	o
[x]	[i~i]	[i]	[j]	[k]	[q]	[l]	[m]	[n]	[o~o]	[o]
Pp	Rr	Ss	Ss	Tt	Uu	Uu	Vv	Yy	Zz	
p	r	s	s	t	u	u	v	y	z	
[p]	[r]	[s]	[s]	[t]	[u~u]	[u]	[v]	[y]	[z]	

Замонавий озарбойжон алифбеси.

A	B	C	D	E	F	G
a	b	c	d	e	f	g
h	i	j	k	l	m	n
o	p	q	r	s	t	u
v	w	x	y	z		

Туркманларнинг "Ниёзов алфавити"

Ушбу мақола Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги нотада-нотискорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўлаб-қувватлаш Жамоат фонди томонидан давлат эртани ажратилган "Ўтмиш улуғ халқнинг келажиги ҳам буюк бўлади" номи лойиҳаси асосида чоп этилмоқда.

HURRIYAT

Бош муҳаррир
Ўктам МИРЗАЁРОВ

Mustaqil gazeta

Муассис: Ўзбекистон
Журналистлари
ижодий уюшмаси

Газета 2007 йил 3 январда Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 0080-рақам билан рўйхатга олинган.
Ҳажми 4 босма табоқ. Бичими — А-2. Баҳоси келишилган нархда
Адади: 2660 — Буюртма — S-9788

1 2 3 4 5

Тахририятга келган хатлар доимий эътиборимизда бўлиб, улар муаллифларга қайтарилмайди.

Телефон: (0-371) 244-32-68, 244-32-88
Тел-факс: (0-371) 244-32-80
Реклама ва маркетинг
бўлими: (0-371) 244-32-91

Тошпириш вақти — 20⁰⁰ Тошпирилди — 18⁰⁰

Индекс: якка
бунчалар ва
ташкilotлар
учун — 233

Манзил: 100129,
Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.

Газета тахририят компьютер марказида терилди
ва оператор Нигора Ташева томонидан саҳифаланди.

Навбатчи: Бобур Мухаммадиев

"O'zbekiston" НМИУ босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.